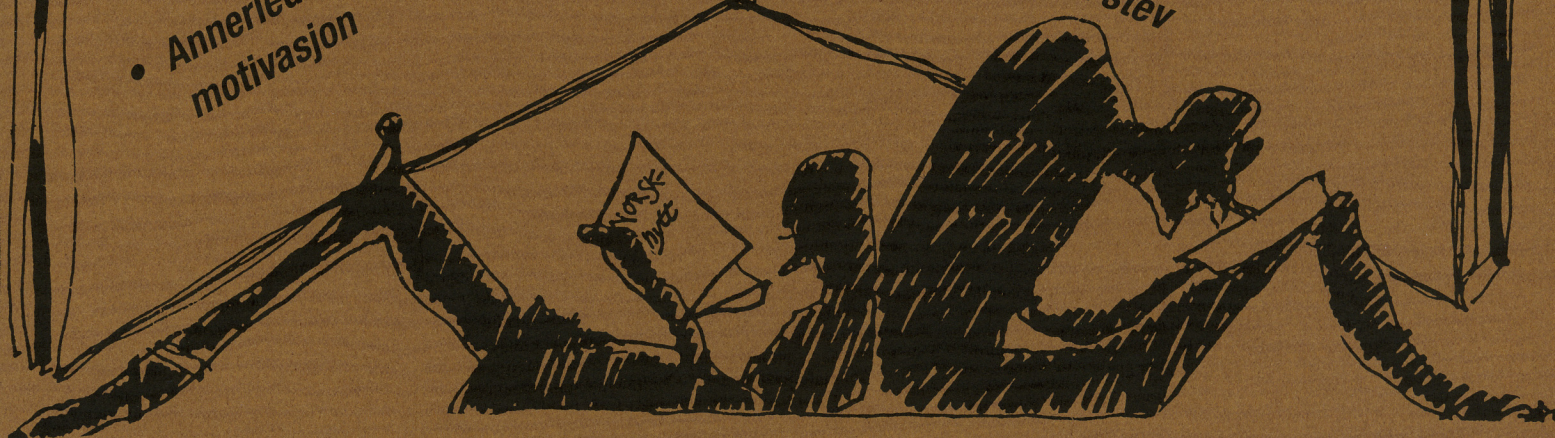

NORSKnytt

ISSN 0801 5368

- Tid for ny avgangsprøve
- Muntlig avgangsprøve i år 2000
- Dette har sensorene ved avgangsprøva i norsk 1999 merket seg
- Vurdering av skriftlige elevsvar
- Praktisk prosjektarbeid, tilvalgsfagenes problembarn?
- Annerledes skole skaper motivasjon

- Skrifta di kan bli bedre
- Å forklare og instruere
- Vi diskuterer
- Vi gløtter inn i forfatterens verksted
- Litteratur-LOTTO
- Norskkryst 2 - 2000, nynorsk
- Norskkryst 2 - 2000, bokmål
- Tentamen i norsk hovedmål
- Skriv og syng et stev

Norsknytt har fått egen internettside
www.norsknytt.no

Hovedsiden
om NORSKNytt
Abonnement
Våre lydkassetter

E-post: post@norsknytt.no

Et metodikk- og aktivitetsblad for norskfaget i grunnskolen

NORSKNYTT

gir variasjon og liv til norskundervisninga

NORSKFAGET/NORSKNYTT:

Årgang 1989:	«Norskfaget 1/89, 2/89 og 3/89»	50,-
Årgang 1990:	«Norsknytt 1/90, 2/90 og 3/90»	50,-
Årgang 1991:	«Norsknytt 1/91, 2/99 og 3/91»	50,-
Årgang 1992:	«Norsknytt 1/92, 2/92, 3/92 og 4/92»	50,-

FØLGENDE ÅRGANGER VIL VI FORTSATT HA PÅ LAGER:

Årgang 1993:	«Norsknytt 1/93, 2/93, 3/93 og 4/93»	200,-
Årgang 1994:	«Norsknytt 1/94, 2/94, 3/94 og 4/94»	200,-
Årgang 1995:	«Norsknytt 1/95, 2/95, 3/95 og 4/95»	200,-
Årgang 1996:	«Norsknytt 1/96, 2/96, 3/96 og 4/96»	200,-
Årgang 1997:	«Norsknytt 1/97, 2/97, 3/97 og 4/97»	200,-
Årgang 1998:	«Norsknytt 1/98, 2/98, 3/98 og 4/98»	200,-
Årgang 1999:	«Norsknytt 1/99, 2/99, 3/99 og 4/99»	200,-

NB! Porto/forsendelsesomkostninger kommer i tillegg.

Send bestilling til: **NORSKNYTT**
PB 303
7601 LEVANGER

E-post: post@norsknytt.no

NORSKnytt

Utgiver: NORSKNYTT ANS

Redaksjon: NORSKNYTT, Postboks 399,
7801 NAMSOS, telefon og faks 74 27 42 96

Abonnement: NORSKNYTT, Postboks 303, 7601 LEVANGER, tlf. 91 7735 34

E-post: post@norsknytt.no – Internett: www.norsknytt.no

Redaktør: Jon Hildrum © Kopiering av stoff som er tilrettelagt for elever, er tillatt.

Abonnement (4 NR. PR. ÅR) KR. 400,- PR. ÅR.

NR 2 - 2000 (85)

MAI

26. ÅRGANG

Tid for ny avgangsprøve

Tida for den første avgangsprøven etter ny læreplan (L97) nærmer seg. Denne utgaven av NORSKNYTT bærer naturlig nok preg av det. Vi presenterer her stoff om vurdering både av muntlig og skriftlig norsk, om pensumlister og råd fra sensorer ved tidligere års prøver. For selv om årets prøve har basis i mål og fagplaner i L97, videreføres det generelle arbeidet med norsk fra tidligere planer.

Avgangsprøvene fra tidligere år og tentamenssettene som har stått i NORSKNYTT, kan brukes når elevene forebur seg på avgangsprøve etter ny plan. Emner som ligner sterkt på stoffet i del A i de tidligere prøvene, finner vi nå i del C i muntlig prøve. I heftet «Muntlig avgangsprøve i norsk med forberedelsestid» (SUE 1999), står det: «Del C består av en ukjent tekst der elevene skal vise at de kan bruke kunnskapene sine på tekster de ikke har arbeidet med i opplæringen. Det kan for eksempel være bildeanalyse, tegneserie, reklame, tekster i ulike avissjangrer, oppgaver innenfor språkhistorie eller skjønnlitterære tekster.» Elever som skal opp til prøve etter ny plan, vil ha stor nytte av å gjennomgå de tidligere prøvene.

Fortellinga er livsviktig for menneskene

I norskkapitlene i de siste læreplanene er en rekke ulike sjangrer som elevene skal gjøres kjent med, blitt nevnt. I M87 ble hele 47 sjangrer navngitt. I planene har alltid sjangrene vært likestilte. Jeg tar likevel sjansen på å utrope fortellinga, nærmere bestemt forløpsfortellinga som ruller opp ei handling i tidsriktig rekkefølge, som den aller viktigste sjangeren.

Fortellinga er livsviktig for menneskene. Det understreket de gamle greske dikterne. «Fortellinger om det som kunne ha skjedd, er sannere enn det som har skjedd,» sa Aristoteles. Menneskene har i alle tider hatt behov for å se sammenhenger mellom de livsbrokkene de gjennomlever. Fortellingene kan hjelpe oss til å se sammenhenger og løsninger. Vitenskapen kommer her til kort. Den gode fortellinga gir opplevelser som spenning, glede, gjenkjenning m.m. Når den formidles muntlig, skaper den ei sterk fellesskapskjensle. Det er sagt at fortellingsfellesskapet er det sterkeste fellesskapet som fins.

Skolen må i ei rastløs og urolig tid ta vare på og dyrke fortellingskunsten. I vår tid er verden nærmest sykkelig opptatt av nyheter og sensasjoner. Vi lar oss overdynde av nyheter, de fleste er uviktige for oss, hele døgnet. Kloge og framsynte folk har sagt at når menneskene snart går lei av det evinnelige nyhetsjaget, vil den gode fortellinga igjen komme i høysetet. Skolen kan gjerne gå foran og gi fortellinga en sentral plass i all undervisning.

Kryssordvinnere 1 – 2000

Nynorsk

Stine M. Westvik, 9 B, Gruben ungdomsskole, 8610 Grubhei.

Stine Stener, 10. Osen skole, 2460 Osen

Jorunn Merete Rønnevik, 10. kl., Vikedal skule, 5586 Vikedal

Guro Finnerud, 10 B, Sigdal ungdomsskole, 3350 Prestefoss

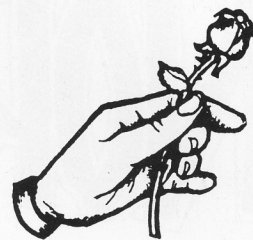
Bokmål

Eskil S. Nyheim, 8 A, Selfors ungdomsskole, 8613 Selfors

Gunn-Torill Berntsen, 9 B, Rognan ungdomsskole, 8250 Rognan

Jørn Kristiansen, 8., Talvik skole, 9540 Talvik

Henrikke Herding og Julie Caroline Hagen, 8 A, Hovseter skole, 0705 Oslo

Tegnsetting byr på problemer. Tegnsettingsoppgaven NAVNET som stod ved siden av bokmålkryssordet i NORSKNYTT 1 – 2000, viste det. Svært få av elevene som sendte inn løsninger, hadde denne oppgaven helt korrekt. Rett løsning står på side 33.

Når språket skrumper, skrumper virkeligheten

Den danske dikteren Uffe Harder (f. 1930) har i diktet «Tag ordet, tag sproget tilbage» skrevet om språkets vilkår i det moderne samfunnet. Nedenfor gjengir vi et par utdrag fra det tankevekkende diktet:

Sproget kan blive mindre og mindre
uden man lægger mærke til det.

Når det skrumper
skrumper virkeligheden.

Leg med det, brug det.

Når det skrumper skrumper dine muligheder
for å finde svar på virkeligheden,

du får mørke områder i dig,
kældre hvor fanger råber om hjkælp, hvor
de sulter,
skove hvor dystre, vilde væsender hærger,
bitre, øde sletter i mørket.

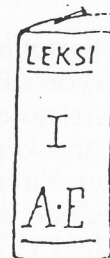
Leg med sproget, prøv det, brug det,
prøv at sige ting I ikke før har sagt,
befri fangerne i jer og giv dem ordet før de
kvæler
sig selv eller jer. Kom de fangene og glemte
til undsætning.

Tag bladet fra munden,
tag sproget tilbage fra dem der har røvet
det,
fold det ud, blæs liv i det,
led strømme igennem det,
bad i det, byg med det,
tænd lys i alle dets kroge og egne,
lad det vokse sig endnu større end det er,
sæt endnu flere blade på dets grene,
lad det blusse og spidde, gnistre og knitre,
skinne, varme og drømme.
Lad det led.

Ordet er jeres
hvis I tager det.

*Fra: Der må være en måde.
(Gyldendal 1984)*

«Bøker gir svar
på alle spørsmål du har.»

Rektor har ansvaret for den faglig kvaliteten på pensumlistene

Avgangsprøven 2000, som er den første etter ny læreplan, vil bestå av to prøvedager. Tekstheftedagen er lagt til 24. mai og langsvardagen til 26. mai. Skolene fikk ca. 1. mars melding om hvilken prøve som skulle skrives på hovedmålet og hvilken på sidemålet.

Hjelpemidler ved skriftlig avgangsprøve

På tekstheftedagen kan elevene ta med seg tekstheftet, det utfylte notatarket (som er merket med skolens stempel) og ei godkjent ordliste/ordbok. Ordliste som har tilleggssliste bokmål - nynorsk kan brukes. Oppgavene som blir gitt, har tilknytning til tekstheftet som elevene har arbeidet med. Elevene skal svare på en obligatorisk oppgave. I tillegg presenterer oppgavearket flere andre oppgaver. Elevene skal skrive en av dem.

Det er viktig at elevene bruker egne ord og ikke skriver av tekster i heftet. Elevene må få øving i notatteknikk, skrive referat, finne hovemomenter, trekke fram ideer og problemstillinger, stille spørsmål til teksten osv. Gjennom slikt arbeid kan de lettere frigjøre seg fra formuleringene i teksten og uttrykke seg mer personlig.

Det eneste hjelpemidlet som elevene har lov til å ha med på langsvardagen våren 2000, er ordliste/ordbok. Sissel Anderson ved Eksamenssekretariatet (SUE) opplyser at man fra og med 2001 vil åpne for at elevene også i norsk får ha med seg flere hjelpemidler inn i eksamenssalen. Både i matematikk og engelsk tilates det som kjent at elevene bruker flere hjelpebøker.

Rektor er ansvarlig for kvaliteten på pensumlistene

SUE vil ikke spesifisere krav til hva pensumlistene skal inneholde. I regelverket til eldre læreplaner, var det listet opp hvor mange sider litteratur pensumlistene skulle inneholde. Her var det også spesifisert hvor stor del prosa og poesi skulle utgjøre, likeens prosentdelen mellom hovedmål og sidemål osv. Klassene arbeider nå på så mange varierte måter. En streng spesifisering av stoffet som skal stå på ei pensumliste, vil snevre inn spennvidden i norskfaget, sier Sissel Anderson i SUE. Målene og hovedmomentene i L97 er vegvisere. Med dette som utgangspunkt blir læreren og elevene enige om hva som skal stå på pensumlista. Det er rektor som har ansvaret for kvaliteten på pensumlistene som skolen sender til sensorene.

Muntlig avgangsprøve i år 2000

«Det vil bli holdt muntlig avgangsprøve for en del eller for alle avgangselever i 2000.» (Skriv fra SUE 01.11.99)

Den muntlige prøven kan arrangeres etter tre modeller:

- 1 For enkeltelever.
- 2 To og to elever gjennomfører prøven samtidig.
- 3 Grupper gjennomfører prøven samtidig.

Samme hvilken modell som velges, vurderes elevene individuelt. Dette går fram av vedlegg til informasjonsskriv SUE/99-004 der det redegjøres for nye former for muntlig avgangsprøve i år 2000.

I heftet «Muntlig avgangsprøve i norsk med forberedelsestid» (SUE 1999) gjøres det rede for de tre ulike områdene som skal inngå i den muntlige prøven. Her fins også eksempler (seks «pakker») på stoff som kan være aktuelt ved en muntlig prøve. Lærerne må selvsagt bygge opp egne pakker ut fra det som klassene har arbeidet med. Ved den muntlige avgangsprøven skal elevene ha forberedelsestid. I heftet gjøres det greie for hvordan prøven kan organiseres. Nedenfor gjengir vi vurderingskriteriene for framlegging av fagstoff og framføring av skjønnlitterære tekster.

Vurderingskriterier for framlegging/presentasjon av fagstoff:

Vise kunnskap om emnet

- Kunne strukturere stoffet
Være bevisst mottakers behov for informasjon
kunne frigjøre seg fra manus/ ikke lese opp, men nyttiggjøre seg stikkord
- Snakke tydelig og ha blikkontakt med tilhørerne
- Kunne bruke hjelpemidler som kan tjene presentasjonen
f. eks. overhead, flipover eller tavle
- Kunne svare på spørsmål om emnet

Vurderingskriterier for framføring/ formidling av skjønnlitterære tekster

- Framføre/formidle teksten med forståelse for innholdet Ha god generell leseferdighet
- Kunne variere stemme, avpasse tempo og bruke pauser på en formålstjenlig måte
- Under fortelling kunne strukturere og få med viktige hendelser slik at de som lytter, forstår hva teksten dreier seg om, og kunne tilpasse uttryksmåte, stemme, tempo og pauser til innholdet

Dette har sensorene ved avgangsprøva i norsk 1999 merket seg

Noen elever har nesten uleselig skrift

I heftet «Avgangsprøva i norsk 1999 sammendrag av sensor- og oppmannsrapporter» nevnes noen momenter som sensorene har vært opptatt av. Selv om avgangselevne i 1999 gikk opp etter en annen læreplan enn 2000-års elevene gjør, er de momentene som er nevnt nedenfor også aktuelle for årets avgangskull. Av de ti punktene som er nevnt på side 5 i heftet, har vi festet oss ved tre punkter:

1 Det bør arbeides mer med avsnitt og tegnsetting, sier sensorene. Samtidig påpeker de at noen elever har nærmest uleselig skrift. Vi som arbeider i skolen, får ofte høre, særlig fra guttene, at det ikke er så nøye med håndskrifta. De sier at de i framtida likevel skal bruke datamaskin. Derfor ønsker de ikke håndskrifttrening. Skolene må ikke godta at elever som følger ordinær undervisning, bare leverer dataskrevne arbeider. Skolene bør kreve at et visst antall arbeider skal håndskrives. Lite øving med håndskrift hemmer også utviklingen av finmotorikken. Med ujevne mellomrom bør klassene få øvingsøkter i skriftforming. (Et forslag til øvingsprogram står på side 12 i dette NORSKNYTT-nummer.) I læreplanen (L97) under hovedmomenter for 8. klasse står det: «I opplæringa skal elevane vidareutvikle håndskrifta si mot ei personleg og formålstenleg skrift som er god å lese.» (s. 126)

2 Den enkelte skole bør få tilbakemelding om spesielle emner som det bør arbeides mer med. Noen regioner gir slik tilbakemelding, sies det i rapporten. Sensorene merker seg at det kan være store forskjeller i svarene fra ulike skoler og klasser. Det kan dreie seg om skriftlig orden, oppsett av stoffet, formelle momenter og o.a. Det kan være nyttig at skolene får tilbakemelding om dette.

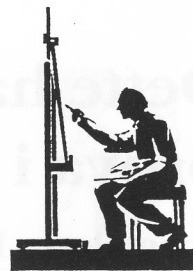
3 Skoleledelsen bør benytte den kompetansen sensorene får i vurderingsarbeid, bemerkes det i rapporten. Sensorarbeid er en form for etterutdanning og oppdatering for lærerne. Sensorene blir skolenes ressurspersoner. De erfaringene som sensorene skaffer seg, bør også de andre lærerne ved skolene få del i.

Ellers har sensorene merket seg at elever som har bokmål som sidemål, behersker formverket bra. Elever som har nynorsk som sidemål «har mange skrivefeil og problemer med syntaks, og en finner stort innslag av dialektord. Det er stor variasjon fra skole til skole. Ferdighetene er ikke blitt bedre, snarere tvert imot.»

Elevene kan som kjent, bruke ordliste under avgangsprøvene i både hovedmål og sidemål. Elevene må motiveres til å bruke ordliste ved prøver. Gjennom øvingsoppgaver må en gjennom alle ungdomsskoleårene gi elevene ferdigheter i ordlistebruk. (Eksempel på øvingsoppgave rettskriving og ordkunnskap står på side 15.)

Vurdering i skriftlig norsk

«Departementet strekar under at all vurdering skal gi rettleiing og skape grunnlag for vidare arbeid.» (St.meld. 47)

Vurderingsgrunnlaget for standpunktkarakterne både i muntlig og skriftlig er felles mål for faget og målene for ungdomstrinnet slik de er formulert i læreplanen for fag. Her går det også fram at arbeidsmåtene er en viktig del av innholdet av norskfaget. «Standpunktkarakterer og eksamenskarakterer er uttrykk for den faglige sluttvurderingen av eleven,» sies det i heftet «Veiledning i vurdering i norsk» (Eksamenssekretariatet 1999). Med dette heftet som inneholder fyldig rettleiing og eksempelstoff, ønsker en at en felles nasjonal standard kan sikres. I heftet nevnes det at lærerne også kan få hjelp i vurderingsarbeidet ved å studere sensorveiledningene i norsk skriftlig fra de tre siste årene. Det er viktig at elevene blir gjort godt kjent med kriteriene for vurdering.

Generell kjennetegn på god kompetanse i norsk skriftlig

Grunnlaget for vurdering med karakter i norsk skriftlig bygger på arbeidet med de tre områdene: Lytte og tale, Lese og skrive og Kunnskap om språk og kultur i norskplanen i L 97.

Til drøfting

Ved endt opplæring vil eleven kunne

- skrive tekster med god struktur og fokus
- skrive i ulike sjangrer og vite å utnytte de mulighetene sjangrene byr på
- informere om eller argumentere for en sak i en sakprosa tekst og vise forståelse for mottakers behov
- formidle følelser, opplevelser og stemninger i skjønnlitterære tekster
- bruke relevante virkemidler
- tilpasse språk og innhold i forhold til ulike mottakergrupper
- ha personlig og nyansert språk
- vise god språkføring og formell dyktighet i både bokmål og nynorsk
- vise variert tekstbinding og god syntaks
- gi positiv respons på andres tekstutkast
- vurdere egne tekster og sin egen utvikling som skriver

Til drøfting

Ved endt opplæring vil eleven

- vise innsikt i litterære tekster og sakprosa tekster, kjenne sjangrer og virkemidler
- ha kunnskap om strukturen i norsk språk og kunne bruke kunnskapen i eget arbeid
- kjenne til faktorer som påvirker språkutvikling
- kunne se litteratur i en kulturell, historisk og sosial sammenheng
- ha utviklet et formålstjenlig språk om språket (metaspråk)
- ha innsikt i egen læring og kunne vurdere egen språk- og tekstutvikling
- kunne gi og bruke konstruktiv tilbakemelding på tekster og annet arbeid
- kjenne hovedtrekkene i norsk språk- og litteratur historie
- kunne nyttiggjøre seg ulike medier og andre
- kilder i arbeid med egne og andres tekster og vurdere den rolle mediene spiller i samfunnet.

Den endelige karakteren blir satt på grunnlag av en nøyere vurdering av i hvilken grad eleven har oppfylt kravene i kriteriene.

Stoffet ovenfor er hentet fra heftet «Veiledning i vurdering i norsk» (Eksamenssekretariatet 1999) Oppsettet på den følgende siden som er et eksempel på vurdering av en sidemåls tekst, er tatt fra samme hefte.

O P P B R O T

"Endeleg, der gjekk koffertlokket igjen. No var ho klar til å dra.
Ho sette seg ned på golvet og såg seg rundt i rommet".

*Bruk dette som innleiing og skriv ei forteljing om oppbrot.
Få fram kva for konflikt eller konflikstar som førte til oppbrotet.*

Endeleg, der gjekk koffertlokket igjen. No var ho klar til å dra. Ho sette seg ned på golvet og så seg rundt i rommet. Ho hadde mange minnar frå dette rommet, mange bilder, nokre triste og nokre glade.

Den kinesiske vasen med ein knust del på, minna ho om den gongen Tor kom eit par dagar forseint til middag, og ho dengte denne vasen i hovudet hans. Ho hadde vore så redd då, at ho visste ikkje anna å gjøre. Men rett etterpå hadde dei begge ledd av det og syntes at det var morosamt. Slik flaug bildane forbi; av og til måtte ho smile, mens av og til kom ei tåra fram.

No var ho ikkje redd ... lenger. No var ho ingenting, berre tom. Eigentleg så hadde det vel ikkje gått opp for ho ennå, at Tor, som ho hadde elska og elskar så høgt, ein dag skulle sei: "Lena eg har noko eg har behov for å sei til deg. Nå! Det kan ikkje venta." Og så hadde han lagt ut om fleire ting, og til slut enda han med: "Eg sjår helst at du er ute innan tysdag."

Han hadde ikkje orka meir av klenginga og det intime. Han sa han hadde venta ei god stund i håp om at det skulle bli betre igjen, men no hadde han visst venta lenge nok. Han ville ikkje bu i saman

med nokon som han blei kvalmen av, berre dei strauk ham over håret. Han sa også at han ikkje orka å høyre meir snakk om å få ungar; det fekk han til å føla seg for dårlege, sidan han ikkje verken var klar eller ville ha ungar no.

Men no sat ho då her, og tinga var slik dei var. Ho tenkte at ho burde komma seg i veg, før Tor kom heim frå jobben, slik ho hadde lova. Det var jo ikkje vits i å irritera han ennå meir med det. Ho hadde då eit lite håp om at når nokre dager eller ukar var gått, ville Tor ringe hennar igjen og ønske ho tilbake.

Ho tok kofferten og gjekk. Ho visste ikkje kor ho gikk. Ho berre gjekk. Medan ho har vore i saman med Tor, har ikkje hatt tid til verken å beholde eller få venar. Og mor og far ville ho ikkje til. Dei ville nok berre sei: "Kva hvar det eg sa? Du skulle ha høyrd på oss då." osv. Men den gleden skulle dei ikkje få. Så ho gjekk ut av blokken med og over vegen og sat seg på ein benk.

Ti minuttar seinare kjørde Tor forbi, på veg heim. Ved sidan av han sat ei ung blondine ...

VURDERING: OPPBROT

Førsteinntrykk av teksten: Ein middels tekst.

Kommunikasjonsnivå: Innhald og situasjon vert kommunisert godt p.g.a. stram struktur og konsentrasjon m.o.t. kva som blir fortalt.

Innhald: Innhaldet er tradisjonelt. Teksten har fokus. Eleven viser evne til konsentrasjon, og det som er med, er nødvendig for forteljinga. Teksten formidlar situasjon og kjensler godt.

Oppbygging av teksten: Teksten er enkel med klår komposisjon. Vi har aural forteljar, 3. persons synsvinkel. Teksten startar in medias res, nyttar fleire forteljemåtar: handlingsreferat, direkte og indirekte tale og tankereferat. Uttrykksmåten er knapp. Eleven har grep om skrivinga, det er driv over teksten. Eleven nyttar ein del av dei moglegheitene sjangeren byr på, og slutten er verknadsfull.

Språk: Ordvalet er enkelt, men vi finn verknadsfull gjentaking og gode formuleringar. Vi finn og noko uklår tidsbruk. Teksten har rimeleg god tekstbinding, men i i ein del avsnitt er setningsstarten noko monoton, (sjå han og ho)

Formell dugleik: Eleven er ustø i formverket. Han har ein god del systemfeil, blanding av former, manglande meistring av parverb, bokmålsord og regulære stavefeil. Feila forstyrrar lesinga og trekkjer ned karakteren. Ein del skrivefeil kjem truleg frå dialektpåverknad: "blei kvalmen, føle seg dårlege, skulle sei, ei tåra". Skrivefeila som kjem av dialektpåverknad bør ikkje trekkje nemneverdig ned.

Heilskapsvurdering av teksten: Teksten kommuniserer godt situasjon og kjensler. Strukturen er god og viser at eleven har kunnskap om sjangeren forteljing.

Karakterforslag: 4

Praktisk prosjektarbeid, tilvalgsfagene problembarn?

«Prosjektarbeid er ei arbeidsform der elevane med utgangspunkt i eit problemområde, ei problemstilling eller ei aktuell oppgave definerer og gjennomfører eit målretta arbeid fra ide til ferdig produkt, konkret resultat eller praktisk løysing.» (L97 - side 77)

«Virksomheten kan tilrettelegges på skolen eller i samarbeid med nærmiljøet eller arbeidsplasser i lokalsamfunnet. Virksomheten kan samordnes med skolens og elevenes valg og prosjektarbeid.» (L97 - side 311)

Tilvalgsfagene som til sammen har åtte timer på de tre klassetrinnene i ungdomsskolen, omfatter tre alternativ:

1 Tilvalgsspråk: Rundspøringer viser at om lag halvdelen av elevene holder fast på tysk eller fransk i tre år. (Ei undersøking som Statens utdanningskontor i Oppland gjennomførte ved 38 skoler i fylket, viser at i 1997 og 1998 valgte ca 70 prosent av elevene tysk og ca. 10 prosent fransk.) Her går vanligvis de elevene i årskullene som er mest motivert for skolegang og som har de beste forutsetningene for teoretisk arbeid. Fagene har lange tradisjoner i skolen, lærerne har som regel spesialutdanning i fagene. Fagene står på solid faglig og metodisk grunn. Rett nok må en her som ellers i skolen tilpasse undervisningen etter elevnivået.

2 Tilvalg språklig fordjuping (norsk og engelsk): Dette fagområdet må nødvendigvis også få et teoretisk preg. Aktuelle elever til denne gruppen velger heller tysk eller fransk. Grupper opprettes sjelden. (Om lag fire prosent av elevene valgte engelsk fordjuping, og om lag 1,5 prosent valgte norsk fordjuping ifølge den undersøkings som er nevnt under punkt 1 på denne siden. Tallene er gjennomsnittstall for 1997 og 1998.)

3 Praktisk prosjektarbeid har lett for å bli problembarnet blant tilvalgsfagene. Faget har et annet siktemål enn de gamle valgfagene. Det skal være prosjektpreget, virksomheten skal «planlegges i samarbeid med elevene». (Om lag 16 prosent valgte praktisk prosjektarbeid ved den undersøkings som er nevnt ovenfor. Tallene er gjennomsnittstall for 1997 og 1998.) Se sidene 311-313 i læreplanen.

Rundt om på skolene diskuteres det hvert år når timeplanen legges hvordan tilvalgsfagene skal settes inn på planen. Språklærerne ønsker seg helst enkelttimer. Slik har det alltid vært, sies det. Med enkelttimer kan elevene få lekse til de fleste timene. Lærere som har ansvar for praktisk prosjektarbeid, vil ha timene samlet, i blokk. Da er det lettest å gjennomføre praktisk arbeid, turer, besøk o.l. Kanskje burde en variere timeplanoppsettet slik at språkfagene ble tilgodesett ett år og praktisk prosjektarbeid et annet år? Uheldig er det i alle fall at praktisk prosjektarbeid som kunne bli et befriende pustehull i en teorimettet skoleuke ikke får større tilslutning. Med et lite elevtall byr det på store vansker å opprette spennende prosjekter.

På den følgende siden er det satt opp ti forslag til fag i praktisk prosjektarbeid. Alle de foreslåtte fagene og flere til kan også gjennomføres innenfor rammene av tema- og prosjektarbeid (TOPA).

Ti forslag til fag i praktisk prosjektarbeid

Nedenfor presenteres ti praktisk prosjektarbeidsfag. Innholdet er skissert i stikkordform. Skolene må tilpasse fagene etter sine muligheter. Forslagene kan være et drøftingsgrunnlag både for lærere og elever om hva faget praktisk prosjektarbeid kan inneholde.

1 Kantine for skolens elevene

Elevbedrift der elevene planlegger bedriften, foretar innkjøp, lager kaker og steker vafler, har salgsarbeid og regnskap. Faste åpningstider, for eksempel to spisefriminutt i uka. Kan samarbeide med klasser i heimkunnskap.

2 Friluftsliv

Sommer- og vinteraktiviteter, overnattingsturer, fisketurer, jegerprøve og førstehjelpskurs kan innflettes, tar på seg arrangementsansvar for skolens skogdag, skidag m.m.

3 Yrkespraksis

Elevene skaffer selv arbeidsplasser, skriver kontrakt med arbeidsgiver, redegjør for klassen om «sitt» yrke. Skolen har tilsyn der samtaler med elever og arbeidsgivere inngår.

4 Skoleavis

Ferdighetskurs i edb og tastatur, gjennomgår avissjangrene, varierte presentasjonsformer, f.eks. veggavis, flygeblad m.m. Fylligere presentasjon av faget i Norsknytt 2-1999.

5 Bygging av hinderløype ved skolen

Elevene planlegger løypa, skaffer ramaterialer, utformer disse, ferdiggjør løypa og demonstrerer den for klassene ved skolen.

6 Klargjøring, utsmykking, møblering av rom ved skolen

Loft- eller kjellerrom til fritidsbruk, planlegging, praktisk arbeid.

7 Bli kjent med småbarn

Innføring i elementær småbarnspsykologi, småbarnspråk, barnepass, påkledning, leik, fortelling, sang, stell m.m. ev. i samarbeid med førskole og småskole barneskole.

8 Klær og kropp

Klær skaper folk, moter, hygiene, kroppspleie m.m. ev. i samarbeid med helsesøster o. fl.

9 Kroppsøvings-«lærere»

Elevene er hjelpeinstruktører i kroppsøving ved barneskole.

10 Vegen blir til mens vi går

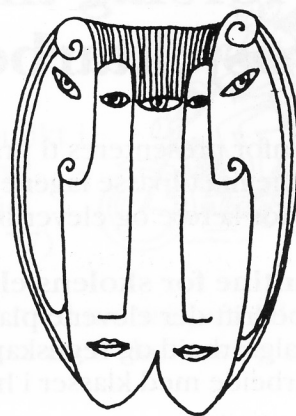
Gruppen velger selv praktisk betonte emner for en periode på f.eks. fire uker framover. På månedsmøter evalueres aktivitetene i siste periode, og program og arbeidsmåter for en ny måned fastlegges. Møtebok føres.

Eksempler: Besøk på institusjoner med innlagte praktisk arbeid, beplantning av kommunalt område, rydding, lauvraking, snørydding, lage radioprogram på lokalradio, arbeidsøkter på museet, m.m.

Det er ikke vanskelig å foreslå mange emner som samsvarer med målene i faget. Utfordringen til skolen blir å finne timeplanmodeller som passer for den egenarten de ulike tilvalgsfagene har. Videre må en ta omsyn til den ressursen som fins i skolens lærerstab. Sist, men ikke minst, må en vurdere hvor mange lærertimer tilvalgsfagene kan få.

Annerledes-skole skaper motivasjon

Den nye læreplanen (L97) har et tydelig teoretisk preg. Langt fra alle elevene har sans for det boklige. På ulike måter gir de tydelig uttrykk for sin motvilje mot lese- og skrive-skolen. Særlig er dette merkbart på ungdomstrinnet. Læreplanens teser om at elevenes iboende nysgjerrighet og forskertrang skal drive verket, slår ikke alltid til. Disiplinære vansker og uro gjør det vanskelig å oppfylle de krav som L97 stiller.

En del skoler nytter de mulighetene som tema- og prosjektarbeid (TOPA) gir for å skape oppmjuking og variasjon i skolehverdagen. TOPA åpner blant annet for praktisk-estetiske aktiviteter som kan skape en nødvendig motvekt mot en ren teoretisk skole. Gunstig er det også å legge noen økter utenfor skoleområdet. Det skaper variasjon. Å få flettet inn de mange mål og hovedmomenter som læreplanen forlanger, blir de store utfordringene som skolene får arbeide med.

Arrangementer utenfor skolens vegger

Oppfinnsomheten har vært stor når det gjelder å sette i verk annerledes skoledager. Idrettspregede arrangementer som skidager, friidrettsdager, orienteringsdager, volleyballturneringer o.l. er gamle travere som fortsatt står i skolens årsplaner. Ekskursjoner til bedrifter, fabrikker, bondegårder, institusjoner, videregående skoler, avistrykkerier og andre sentrale arbeidsplasser i nærmiljøet har også lang tradisjon som et ledd i yrkesorientering og lokalkunnskap. Likeens kirkebesøk, konserter, museums-, teater- og kinobesøk, overværing av rettsaker m.m. Skoleledelsen har i beste fall utarbeidet en fast plan for slike besøk og opphold spredt over hele grunnskoleløpet. Her inngår for eksempel leirskoleopphold. Mer spontane uteøkter som snøskulptur-konkurranse, isfiske, orreleikturer og villblomster-presentasjon må legges til tidspunkter som er høvelig for slike aktiviteter.

Uteskole

Ved noen skoler har klassene en fast ukentlig utedag med naturen som skolestue. Skoleadministrasjonen i Oslo har utarbeidet et idehefte om uteskole. Heftet gir faglig og pedagogisk begrunnelse for uteskole og inneholder praktiske eksempler som kan inspirere lærere på alle trinn i grunnskolen til å bruke uteskole i læringsarbeidet. Selv om faglærere nå og da ymter frampå om at de «mister» mange timer i de fagene de underviser i, ser de fleste annerledesdagene som verdifulle innslag i skolen. For at elevene skal ha faglig utbytte av tiltakene, kreves et solid for- og etterarbeid. Når en forbereder utebesøk, må alminnelig folkeskikk vektlegges. Besøkene er også sosial trening.

Etterarbeid i varierte former

I etterarbeidet må variasjonsmulighetene være store. Elevene bør få formidle sine inntrykk gjennom korte foredrag, dramatisering i mange former, moteoppvisninger, tegninger med tekst, videoframvisninger, fotomontasjer, intervjuer, referater, viser, vers, slagord, reklameplakater veggtafler m.m. Det er meget viktig at innslagene blir korte og overkommelige både for dem som framfører og for tilhørerne. Flippover, tavle, kassettpiller, skriftkaster, framvisning og demonstrasjoner av gjenstander, datapresentasjoner m.m. må tas i bruk. Klassene må aktiviseres, de skal ikke bare lytte og se.

Norskfaglige aktiviteter - eksempel «lesenatt»

Alle aktivitetene som er nevnt ovenfor, bidrar på ulike vis til å styrke og utvikle elevenes kommunikasjonsevne, noe som er et hovedmål i norskundervisningen. Som eksempel på et annerledes

skolearrangement som blant annet har som mål å stimulere leselysten og styrke de sosiale band i klassen, anbefaler vi prosjektet lesenatt. Klassene blir informert om hvilket lesestoff som hører heime under prosjektet og om arbeidsmåter. Alle må på forhånd levere lesestoff som de skal arbeide med i løpet av natta. Mat for fellesmåltid må elevene sørge for, likeens planlegger klassen hvordan overnattingen på skolen skal ordnes rent praktisk. Faglige innslag forberedes, og grundig skriftlig informasjon til foreldrene må utarbeides. Foreldrene og skolens lærere invite-

res til å avlegge besøk under lesenatta. Ved ei lesenatt der lesestoffet rundt midnatt skulle dreie seg om «grøss og gru-tekster», påtok ei gruppe foreldre seg å dukke opp som spøkelser når midnattslaget slo. Etter at spøkelsesoppdraget var unnagjort, serverte foreldrene nybakte kaker. Dette var et populært innslag. Erfaringer viser at elevene ikke savner video og diskomusikk på lesenettene. I tillegg til å være et annerledes faglig arrangement, er også prosjekt lesenatt et sosialt tiltak for klassen.

Fortellerkvelder- eller netter med lokalt stoff er et annet eksempel på et annerledes norskarrangement. Elevene samler lokale sagn, leser og dramatiserer disse. Gjester som kjenner lokalt tradisjonsstoff, kan inviteres til å komme med sine bidrag, men det er viktig at elevene selv står for hoveddelen av innslagene. Når navn og navnetradisjoner gjennomgås, kan det passe med kirkegardsvandring. Navnene på gravstøttene forteller mye om navneskikker m.m. Framtidas skole må bli mer fleksibel. Den tradisjonelle timeplanen må brytes opp. Nærmiljøet og lokalsamfunnet må bli en viktig del av læringsarenaen. Dette kan bidra til å vekke spontan undring og naturlig forskertrang hos elevene og forhåpentligvis dempe uroen og de negative tendensene som mange skoler nå strir med.

Skriftrim er nyttig, for - skrifta di kan bli bedre

I skriftforming bør du arbeide med

- å utvikle en tydelig, rask og personlig håndskrift som det er naturlig for deg å skrive, og som andre lett kan forstå.
- å forme skrift til spesielle formål.
- å utvikle sansen for orden og for godt og klart oppsett av skriftlige arbeider.

Studer teksten i rammen. Plukk ut de to utsagnene som du synes er de viktigste arbeidsområdene for deg i skriftforming. Skriv de to punktene her.

1. _____ 2. _____

Alle leser opp de to punktene sine. Svarene drøftes i klassen.

Analyser skrifta di

1. Hurtigskrift

Skriv av en tekst fra ei bok. Bruk to minutter på arbeidet. Bruk din vanlige hurtigskrift. Etter at skrivearbeidet er unnagjort, teller du sammen bokstavene du skrev. Hvor mange bokstaver skrev du på ett minutt? _____

Prydskrift

Skriv den samme teksten en gang til. Nå skal du skrive så vakkert du kan. Du skal bruke din prydskrift. Tell sammen bokstavene du skrev. Hvor mange bokstaver skrev du på ett minutt med prydskrift? _____

Analyser de to skriftprøvene dine

Sammenlign de to skriftprøvene. Strek under de bokstavene som er merkbart bedre i prydskriftdelen sammenlignet med de tilsvarende bokstavene i hurtigskriftdelen. Skriv så de bokstavene du har streket under her:

Ser du i tillegg til forbedringen av bokstavene andre sider ved skrifta di som er bedre i prydskriftdelen enn i hurtigskriftdelen? Skriv disse punktene ned her:

Studer det du har skrevet på linjene ovenfor.

Her har du fått fram det spesielle programmet som kan gjøre din skrift bedre. Legg vekt på å forbedre disse punktene når du skriver.

Graffiti - folkedikting i miniformat

Graffiti, pl. av graffito, italiensk.
Innskrift eller tegning røft risset inn
eller skriblet på en vegg.

Alle skriver på veggene, unntatt
jeg.
(Pompeii år 79)

Alle har en eller annen gang skrevet noen ord på en vegg – og har på den måten fått utløsning for øyeblikkets behov for å meddele noe. Det bor således en graffitiskriver i oss alle.

Graffiti er i slekt med mange andre kjente sjangrer som ordspråket vitsen, reglen, ordspillet, aforismen, reklameteksten og flere.

Mens grafittien i Norge i 1960- og 1970-åra stort sett var begrenset til politiske slagord og tabuord, knyttet til kjønnslivet, har sjangeren i de senere år fått et mye bredere innhold. Nå har humor, poesi og personlige bekjennelser også fått sine uttrykk på veggene.

HVA KJENNETEGNER GRAFFITI-SJANGEREN?

1. Studer graffitieksemplene i samlingen nedenfor.
2. Sett opp en punktvis oversikt over typiske kjennetegn for graffitijsjangeren.
3. Lag en samling graffititekster som dere monterer på oppslagstavla i klasserommet eller på et sentralt sted på skolen der mange kan ha glede av samlinga.
Lag gjerne tegninger til graffititekstene.

Ville fugler flyr –
tamme fugler lengter.

*Lev sunt!
Stjel dyrt!
Løp fort!*

Norge ut av Golfstrømmen!

Bevar skogen – spis en bever!

Før greide jeg aldri å fullføre
noe, men denne ga

*Kvinnene ble født uten humor,
så de ikke skulle le av mannen.*

Tenk om det ble krig –
og ingen møtte opp?

*Smil, og verden smiler til deg.
Gråt, og du blir våt i ansiktet.*

Et kyss er så lite
Når det skal deles på to.

*Skap trivsel på skolen.
Bli hjemme!*

Om sommeren
bytter menneskene land.

*Vi er kommet hit til jorden for å
hjelpe hverandre.*

*Men hvorfor er de andre
kommet?*

Bevar våre villdyr
– sylt en ulv.

*En fugl i hånden – skiter på
fingrene dine.*

Jogg – og dø sunnere.

*Hold byen rein, spis ei due
hver dag.*

Rein luft lukter rart.

*Det er bedre å ha system i
rotet enn rot i systemet.*

Den som ler sist,
er treg i oppfattelsen.

*En tvilling kommer sjelden
alene.*

Det betyr ulykke å falle ned fra
13. etasje.

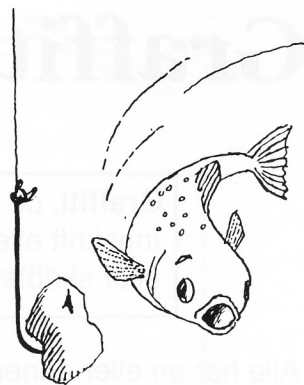
*Glem ikke å huske at du har en
dårlig hukommelse.*

**Begrepene grafitti og tag-
ging må ikke blandes
sammen. Grafitti er en
kunstart, tagging er hær-
verk.**

Å forklare og instruere

En forklaring eller en instruksjon må være korrekt og enkel. Ellers er den nytteløs.

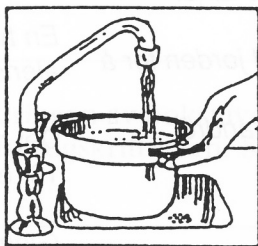
Når du skal forklare hvordan en pizza skal lages, må forklaringen gis stegvis og nøyaktig. Da kan resultatet bli vellykket. Når du skal gjøre greie for en arbeidsoperasjon eller forklare hvor en person skal gå for å finne fram til et bestemt mål, er det praktisk å tegne en skisse. Det forenkler forklaringen og gjør den mer oversiktlig. Husk: Ta bare med det som er viktig og nødvendig.

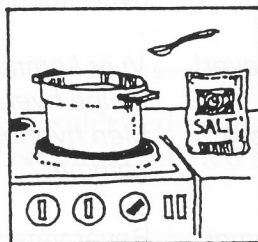
Oppgaver:

- 1 Forklar hvordan du kan gå eller reise for å komme fra skolen din og hjem til deg. Varier ordbruken når du forklarer. Tegn gjerne en skisse.
- 2 Velg et sted som ligger et stykke unna skolen, for eksempel kommunekontoret, kirken e.l. Forklar veien fra skolen til dette stedet. Tegn en skisse.
- 3 Forklar hvordan en lek eller et spill utføres. Velg selv leken eller spillet.
- 4 Forklar hvordan du går fram når du skal gjøre et opptak med videospilleren.
- 5 Se på tegningene nedenfor og lag en instruksjon for koking av spaghetti.

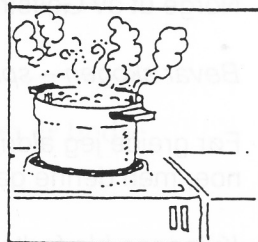
1

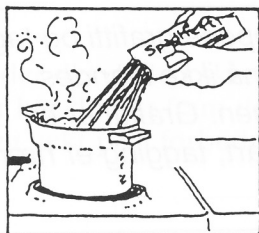
2

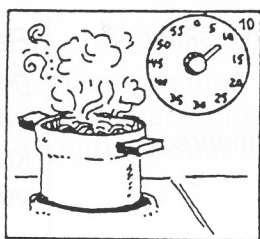
3

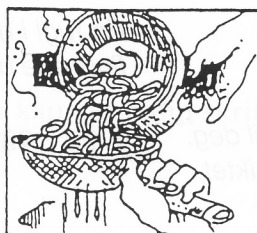
4

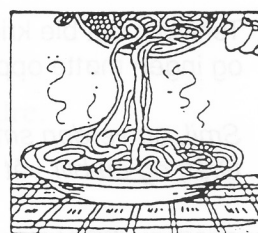
5

6

7

Øvingsark i rettskriving og ordkunnskap

Nynorsk

A. Set inn rett ord. Vel mellom desse: kviskre/viske, vite/kvite, vore/kvart, godt/gått.

- _____ år feirar vi 17. mai.
- Eva vil _____ kva klokka er no.
- Sjokolade smaker _____.
- Stolane var måla _____.
- Per har _____ heim.

B. Skriv det motsette av:

- tørt v _____
- tenne sl _____
- kveld m _____
- møtast sk _____
- ofte s _____

C. Kvart av desse orda skal brukast *to* gonger. Set dei inn der dei høver: rev, ur, vise, lokk, rein.

- Seterjenta song ein _____.
- Det er mange steinar i ei _____.
- Prøysen laga mang ei god _____.
- Elg og _____ er hjortedyr.
- Hønsetjuven var ein _____.
- Onkel lova å _____ meg Oslo.
- Ei klokke er det same som eit _____.
- Båten sigla på eit _____ i sjøen.
- Vask deg og bli _____!
- Ho gav han ein _____ av håret sitt.

D. Set desse norske orda bak det framandordet som høver: hending, mottakar, fart, innfløkt, møte.

- Tempo _____
- Komplisert _____
- Konferanse _____
- Adressat _____
- Episode _____

E. Skriv desse orda i ubestemt form fleirtal. Skriv òg kva kjønn orda har.

Eks.: tå – tær (hokjønn).

- Fot _____
- Skjerf _____
- Bror _____
- Bru _____
- Båt _____

F. Skriv desse verba i preteritum (fortid).

Eks.: å fryse – fraus.

- å skrive _____
- å drepe _____
- å vinne _____
- å lyge _____
- å sjå _____
- å pipe _____
- å skine _____
- å stikke _____
- å grave _____
- å tyggje _____

G. Gradbøy desse adjektiva.

Eks.: sterk – sterkare – sterkast.

- mjuk _____
- gammal _____
- god _____
- mange _____
- mye _____

H. Skriv desse tala med bokstavar som rekkjetal.

Eks.: 11. = ellevte.

16. _____
27. _____
38. _____
77. _____
118. _____

Vi diskuterer

Noen viktige regler for en vellykket diskusjon:

Ordstyreren skal

- presentere emnet som skal diskuteres
- presentere og takke eventuelle innledere
- notere navn på personer som ber om ordet
- gi diskusjonsdeltakerne ordet i rett rekkefølge
- styre replikkordskifte
- påse at deltakerne holder seg til saken og ikke snakker i munnen på hverandre
- sørge for at diskusjonen ikke sporer av og ikke går i stå
- avslutte og sammenfatte diskusjonen

Deltakerne skal

- lytte oppmerksomt og gjerne notere
- be om ordet når de vil si noe
- fatte seg i korthet og grunngi sine meninger
- ikke gjenta argumenter som nylig er brukt

Forskjellige diskusjonsformer

- *Formell diskusjon* er vel det vanligste. Navnet kommer av at det her blir stilt strenge krav til diskusjonens *form*, slik det er nevnt ovenfor.
- *Gruppediskusjon* er mye brukt både i skolen og i arbeidslivet.
- *Paneldiskusjon* brukes ofte i fjernsynet. Deltakerne er vanligvis eksperter som skal belyse et emne fra forskjellige sider. Ordstyreren kan her avbryte et innlegg, han kan stille spørsmål m.m. Det er også vanlig å la tilhørerne stille spørsmål og komme

med korte innlegg. Dersom paneldiskusjonen skal bli god, må ordstyreren være godt forberedt.

Bare tull når vi diskuterer

Det blir bare rot og tull når vi skal ha diskusjoner i klassen. Nylig diskuterte vi emnet ungdom og lommepenger. Anne innledet. Det var OK.

Morten skulle lede diskusjonen etterpå. Først spurte han om det var noen som ville si noe. Mange meldte seg, og noen av disse sa sin mening.

Så ble det krangel om hvem

som skulle ha ordet. Morten husket ikke hvem som hadde bedt om ordet og heller ikke noen rekkefølge, selvsagt.

Lise begynte å snakke om klasseturen igjen, hun ville ha ridetur i Sylane. Morten nektet å være ordstyrer når ingen ville høre på ham. Ja, så måtte læreren avbryte.

Full fiasko med diskusjonen i vår klasse igjen.

Vesla

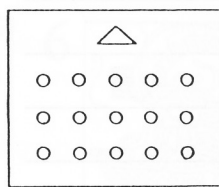
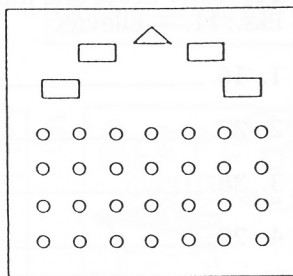
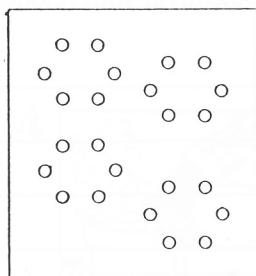
Moro å diskutere

Vi ungdomsskoleelever må skrive i nesten alle skoletimene. Jeg synes vi burde få mer øving i å uttrykke oss muntlig.

Det er nyttig for alle å lære diskusjonsteknikk og få øving i å si sin mening på en grei og skikkelig måte. Vi får bruk for det i lagsarbeid og når vi kommer med i styrer og nemnder i samfunnet.

I min klasse har vi diskutert ungdomsprogrammene i TV, røyking på skolen og noen andre emner. Spesielt godt likte jeg meg da vi diskuterte proffidrett – amatør-idrett. Da hadde jeg ordet mange ganger, og ett av mine innlegg var på minst fem minutter. Vi burde diskutere oftere. For det er moro.

Trond P.

A. Hva ser dere? - Hva leste dere?

- Undersøk hvilken figur på temasiden som viser:
a) formell diskusjon, b) gruppe-diskusjon, c) paneldiskusjon?
- Hvordan innledes vanligvis en diskusjon?
- Diskusjonen som Vesla forteller om, ble mislykket.
a) Finn ut hvilke feil Morten gjorde, da han skulle være ordstyrer for denne diskusjonen?
b) Hvilke feil gjorde deltakerne?
c) Hvilket emne tok Lise opp? Hvilken feil gjorde hun?
- Hvorfor er det nyttig å lære diskusjonsteknikk, mener Trond P.? Er dere enige med Trond?
- Rettet Trond seg etter reglene da han deltok i diskusjonen i sin klasse? Forklar!

B. Emner å samtale om

Samtal om disse emnene i grupper. Velg en referent som presenterer gruppens synspunkter for klassen.

- Hvilke av de pliktene som ordstyreren har, synes gruppen er viktigst? Grunngi svaret.
- Hvilken av de reglene som er satt opp for deltakerne i en diskusjon, synes dere er viktigst? Grunngi svaret.
- a) Hvilke fordeler har gruppe-diskusjonen framfor formell diskusjon når en sak skal drøftes f.eks. i klassen?
b) Hvilke svakheter har gruppe-diskusjonen?
- Hva kan gjøres for å få alle deltakerne i en gruppediskusjon til å være aktive i diskusjonen?
- Er det behov for ordstyrer i en gruppe-diskusjon? Grunngi svaret.
- Hvilke fordeler og svakheter har paneldiskusjon som debattform?
- I innlegget til Vesla og Trond P. er det foreslått noen diskusjonsemner. Nevn emner som dere mener passer for hver av de tre diskusjonsformene.

C. Dramatisering - diskusjon

Velg et diskusjonsemne. Lag et kort «skuespill» (eller hørespill), som er begynnelsen på en diskusjon. «Skuespillet» (hørespillet), framføres for klassen, som fortsetter diskusjonen.

D. Min mening

Du har sikkert også en mening om de emnene som Vesla og trond P. tar opp. Skriv et innlegg der du lufter dine synspunkter på disse sakene.

E. Brev

Velg *en* av disse oppgavene:

- Skriv et brev til ordføreren i din kommune, og spør om hun/han er villig til å besøke klassen din og fortelle om sitt arbeid som ordstyrer i kommunestyret.
- Det finnes sikkert en sak som klassen ønsker å diskutere med en av etatsjefene eller en politiker i kommunen. Bli enige om en sak.
Skriv et brev til den personen som dere ønsker besøk av. Inviter henne/ham til et diskusjons-møte i klassen.

F. Ordkunnskap

- Hvilken tittel har ordstyreren i:
a) kommunestyret, b) Stortinget?
- Nevn et par synonymer til ordet *diskusjon*.
- Forklar disse ordene:
argument fiasko
formell etat
replikk

Vi gløtter inn i forfatterens verkssted

Blant elevene hersker det mange underlige forestillinger om forfatterens arbeidsmåter. De gamle romantiske overleveringene om dikterens eventyrlige syner og inspirasjoner «fra oven» er nok delvis skyld i disse vrangforestillingene. Forfatterbesøk i klassen er kjærkomne opplevelser. Opplysninger om hvordan forfattere arbeider med sitt stoff, er nyttig på flere måter. Ikke minst bidrar slike opplysninger til å øke respekten for forfatterne og deres arbeid.

«Jeg hadde aldri trodd at det lå så mye arbeid bak ei bok,» er en vanlig kommentar etter at elevene er blitt kjent med hvordan Tarjei Vesaas, Sigurd Hoel, Gunnar Stålesen, Torvald Sund og flere arbeidet med bøkene sine.

«En forfatter er en person som har tungt for å skrive,» sa Inger Hagerup.

Måten forfatterne arbeider på, veksler selvsagt fra person til person.

Noen få arbeider utrolig fort. Ludvig Holberg var en av dem. Han skrev 26 komedier i løpet av tre-fire år. Moderne forfattere som Margit Sandemo og Kjell Halbing skrev mange bøker på få år.

Flertallet av forfatterne trenger langt mer tid. Mange har fast arbeidstid og må i perioder slite hardt for i det hele tatt å få skrevet noe som de synes de kan være kjent av.

«Forfatterens arbeid kan være til å fortvile av,» sier den færøyske forfatteren William Heinesen. «En sitter en hel dag og får til tre linjer - som en forkaster neste dag.» Tarjei Vesaas fortalte at det kunne gå både ett og to år uten at han klarte å skrive noe. Når det gjelder nedskrivningen av stoffet, arbeider forfatterne svært forskjellig. Astrid Lindgren har fortalt at hun ligger i senga og skriver de første utkastene til bøkene sine.

«Å stryke i egen tekst er noe av det vanskeligste en forfatter må foreta seg, sier forfatteren Gunnar Stålesen.

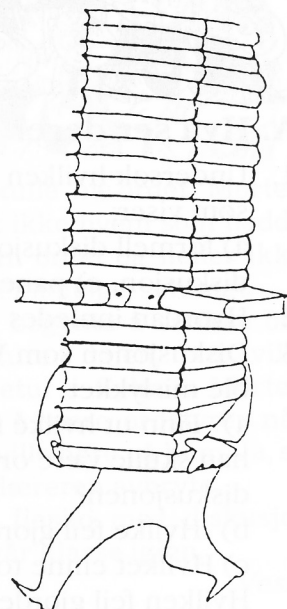
«Dersom jeg får til ett kapittel (8-9 sider) på en dag, er jeg meget fornøyd. Da har dagen vært god,» sier Stålesen. «Når hele kladden er ferdig, bruker jeg 2-3 måneder til å reinskrive manuskriptet. Her kommer det smertelige strykearbeidet inn. Jeg korter ned teksten, kutter ut eventuelle gjentakelser av ord og opplysninger, omplasserer tekstdeler m.m.,» forteller Stålesen. «Mye av underholdningspreget i skjønnlitteraturen må ligge i språket, for eksempel i replikkene, sammenlikningene og beskrivelsene. Leserne må få møte mennesker og miljøer som de ikke har hatt kontakt med tidligere. Litteraturen må også vekke lysten og nysgjerrigheten til å få vite mer om land, byer og folk som det fortelles om».

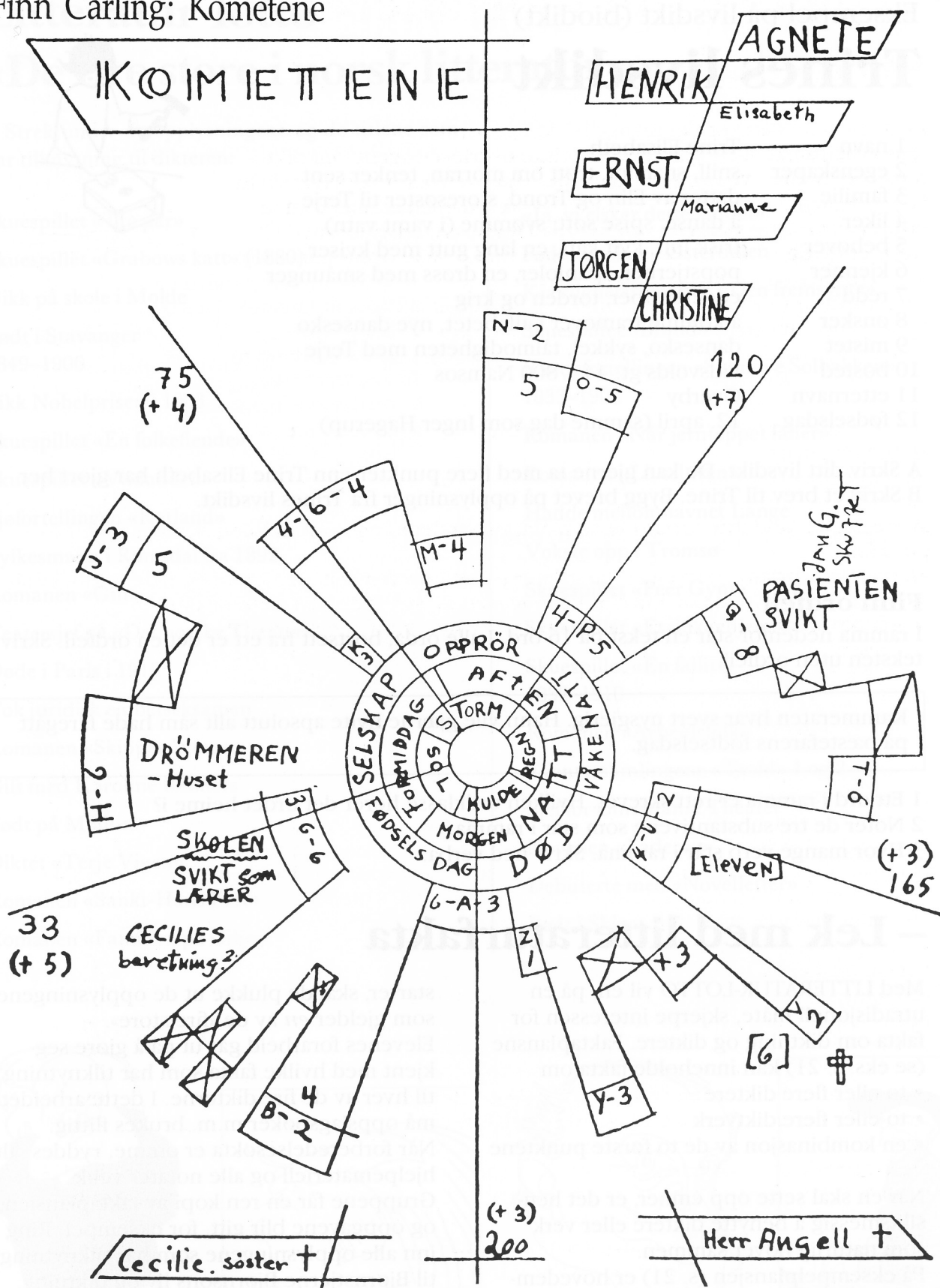
Felles for alle forfatterne er at etterarbeidet er en meget tidkrevende og vanskelig prosess. Det er vanlig at ei bok blir skrevet om flere ganger. Kåre Holt har fortalt at han omarbeider sine manuskripter minst tre ganger - ofte fire - fem. Noen av forfatterne finner stor glede i etterarbeidet. Forfatteren Stefan Zweig (Østerrike) har sagt at det mest givende ved forfatterarbeidet er å stryke. «Jeg klager ikke om 800 sider av 1000 havner i papirkurven, når bare 200 blir igjen som konsentrert essens,» skriver han i sin selvbiografi.

Også Tarjei Vesaas fortalte at han strøk, omarbeidet og satte inn nytt stoff - slik at kladden til slutt var et eneste rot med overstrykninger og rettinger. Ofte var det bare så vidt han selv fant sammenhengen i et rettet manuskript.

Finn Carling har en særegen arbeidsmåte når han gjør forarbeidet til ei bok. Han bygger opp et grafisk skjema. I dette skjemaet setter han inn personer og hendinger. Skjemaet er så nøyaktig gjennomtenkt at han kan begynne å skrive boka på side 53 og være sikker på at det blir side 53.

Det grafiske bildet som er gjengitt på den følgende side, er utgangspunktet for Finn Carlings roman «Kometene».

Forfatteren Finn Carling (født 1925) fikk i 1999 Norsk Kulturråds ærespris. I begrunninga for prisen sies det at Carling er en av Norges mest særpregede og produktive forfatteren. Han debuterte i 1949 og har skrevet i mange sjangrer.

Eksempel på livsdikt (biodikt)

Trines livsdikt

1 navn	Trine Elisabeth
2 egenskaper	snill, snarsint, trøtt om morran, tenker sent
3 familie	datter av Elin og Trond, storesøster til Terje
4 liker	å danse, spise søtt, svømme (i vamt vatn)
5 behøver	frisk luft, kvit katt, en lang gutt med kviser
6 kjenner	popstjerner, spanioler, en drøss med småunger
7 redd	edderkopper, torden og krig
8 ønsker	å komme framover i alfabetet, nye dansesko
9 mistet	dansesko, sykkel, tålmodigheten med Terje
10 bosted	Eidsvolds gt. 44, 7800 Namsos
11 etternavn	Øverbø
12 fødselsdag	12. april (samme dag som Inger Hagerup)

A Skriv ditt livsdikt. Du kan gjerne ta med flere punkter enn Trine Elisabeth har gjort her.
B Skriv et brev til Trine. Bygg brevet på opplysninger fra Trines livsdikt.

Finn ordfeil

I ramma nedenfor står en tekst på 16 ord. I alle orda, bortsett fra ett er det en ordfeil. Skriv teksten uten ordfeil.

Kammeraten hvar svert nysgjerig. Hann vile gjerne hvite apsolutt allt sãm hade fåregått på bæstefarens fødtelsdag.

- 1 Ett ord i ramma er rett skrevet. Hvilken ordklasse hører det ordet heime i?
- 2 Noter de tre substantivene som står i ramma.
- 3 Hvor mange verb står i ramma. Skriv ned verba.

– Lek med litteraturfakta

Med LITTERATUR-LOTTO vil en, på en utradisjonell måte, skjerpe interessen for fakta om diktning og diktere. Faktaplansne (se eks. s. 21) kan inneholde fakta om

- to eller flere diktere
- to eller flere diktverk
- en kombinasjon av de to første punktene

Når en skal sette opp emner, er det hensiktsmessig å benytte diktere eller verk som naturlig høver sammen.

På eksempelpplansjen (s. 21) er hovedemnet «De fire store i norsk litteratur».

Elevene får her først studere plansjen i et visst tidsrom, gjerne i grupper. De får beskjed om at når leken (konkurransen)

starter, skal de plukke ut de opplysningene som gjelder *en* av de «fire store».

Elevenes forarbeid går ut på å gjøre seg kjent med hvilke fakta som har tilknytning til hver av de fire dikterne. I dette arbeidet må oppslagsbøker m.m. brukes flittig.

Når forberedelsesøkta er omme, ryddes alt hjelpemateriell og alle notater vekk.

Gruppene får en ren kopi av faktaplansjen, og oppgavene blir gitt, for eksempel: Ring inn alle opplysningene som har tilknytning til Bjørnstjerne Bjørnsons liv og diktning.

Læreren gir en tidsfrist for leken. Lagene får ett poeng for hver riktig innringing. For feil innringing trekkes ett poeng.

Litteratur-lotto

«De fire store i norsk litteratur»

Strek under de opplysningene og de titlene som har tilknytning til dikteren:

Skuespillet «Tre par»

Skuespillet «Grabows katt» (1880)

Gikk på skole i Molde

Født i Stavanger

1849–1906

Fikk Nobelprisen i 1903

Skuespillet «En folkefiende»

Skuespillet «Vildanden»

Sjøfortellingen «Rutland»

Fylkesmann i Romsdal fra 1892

Romanen «Gift»

Teatersjef på «Det norske Theater»

Døde i Paris i 1910

Tok juridisk embetseksamen

Romanen «Skipper Worse»

Gift med Karoline Reimers

Født på Modum

Diktet «Terje Vigen»

Romanen «Sankt-Hans Fest»

Romanen «Familien på Gilje»

«Ja, vi elsker dette landet»

Født i Kvikne i Østerdalen

Kjærlighetsromanen «Den fremsynte»

Skuespillet «Brand»

Bondefortellingen «Synnøve Solbakken»

1833–1908

Romanen «Når jernteppet faller»

Romanen «Livsslaven»

Hadde mellomnavnet Lange

Vokste opp i Tromsø

Skuespillet «Peer Gynt»

Skuespillet «Et dukkehjem»

Skuespillet «En fallitt»

1832–1910

Romanen «Arbeidsfolk»

Eventyrsamlingene «Troid» 1 og 2

Sjef for Christiania Theater

Novellen «Faderen»

Debuterte med «Novelletter»

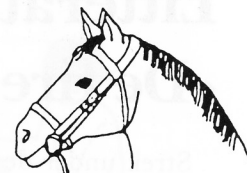
Født i Skien

Norskkryst 2 – 2000

Hovedemne: Synonym, antonym, framandord m.m.

NYNORSK

4 loddrett i kryss A

Kryss A (dyrekryss)

Vassrett:

1. Afrikansk hest med striper
5. Hund
8. Alfabetnaboar
10. Skogsdyr (hønsetjuv)
12. Dyr i jungelen (fleirtal)
13. Gutenamn
14. Storfugl (hann)
15. Hodyr (hest)
16. Vond lukt (omvendt)
17. Redde, frelse
18. Sjødyr/kommune i Oppland (2664)

Loddrett:

2. Bamsen
3. Åmer (omvendt)
4. Seletøy på hestehovudet
5. Gnagar (største i Noreg)
6. Olav – – – – (norsk konge som grunnla Bergen)
7. Vis, forstandig
8. Buskapen, krøttera
9. Svin
11. Ulv

Kryss B (synonym- og antonymkryss)

Vassrett

2. Jentenamn
7. Synonym til rett, feilfri (framandord)
8. Avgift til stat og kommune
9. Poststad i Rogaland (postnummer 4460)
10. Synonym til omvisar, reiseleiar (framandord)
11. Synonym til strevar
13. Personleg pronomen
14. Gruppe på tre (framandord)
15. Synonym til søppel (avfall)
19. Synonym til avløysar (framandord)
20. Månefase

Loddrett

1. Fugl
2. Antonym til negativ
3. Antonym til komisk
4. Tilbakereise (framandord)
5. Antonym til passiv
6. Synonym til idrettsbane (framandord)
7. Synonym til rot, uorden (framandord)
9. Synonym til samkome, treff
12. Synonym til fred, stille
16. Synonym til mann
17. To like bokstavar
18. Drikk.

Kryss C (synonym- og antonymkryss)

Vassrett:

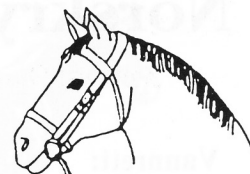
1. Bamsen
6. Har vi på handa om vinteren
8. Synonym til lesse
12. Antonym til inn
13. Synonym til setje pris på
14. Terg!
15. Jentenamn
16. Synonym til oppmode
17. Antonym til lett
20. Synonym til gardsplass
21. Tyggjereiskapane
22. Antonym til finne

Loddrett:

1. Teaterframsyning med dans og musikk
2. Tren!
3. Synonym til morken (adj.)
4. Forkorting for Nytestamentet
5. Antonym til dagane
7. Synonym til reise (subst.)
9. Åssida (omvendt)
10. Pels
11. To like vokalar
16. Synonym til knippe (subst.)
18. Fisk
19. Synonym til pusse, skrubbe
20. Drikk

Norskkryss 2 – 2000

NYNORSK

4 loddrett i kryss A

Løysinga sender du til NORSKNYTT v/Jon Hildrum, Høknes ungdomsskole, 7801 NAMSOS innan 1. september 2000. Du deltek da i loddtrekninga om ungdomsbøker.

Også kodegåtene må vere rett løyste om du skal vere med i trekninga.

Kodegåter

1. Kva for eit husdyr blir til ein drikk der-
som du tek bort første bokstaven?

Byt ut kvar bokstav i koden nedanfor
med den bokstaven som kjem føre i
alfabetet, så finn du svaret. Kva får du?
Kode: TWJO

2. Kva er likskapen mellom ein bil og
ein sjømann?

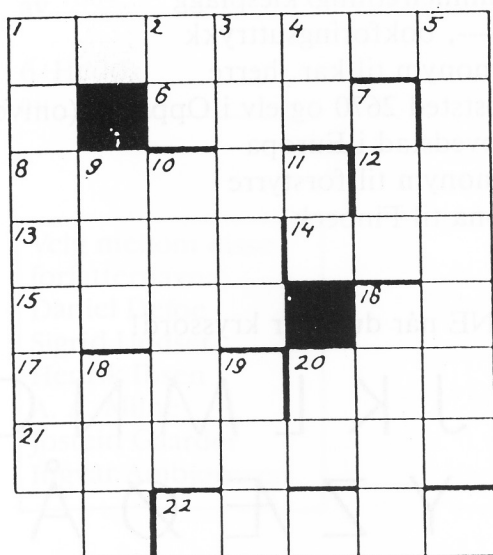
Byt ut kvar bokstav i koden med den
bokstaven som kjem etter i alfabetet,
så finn du svaret.

Kode: ADFFD FØQ OØ CDJJ

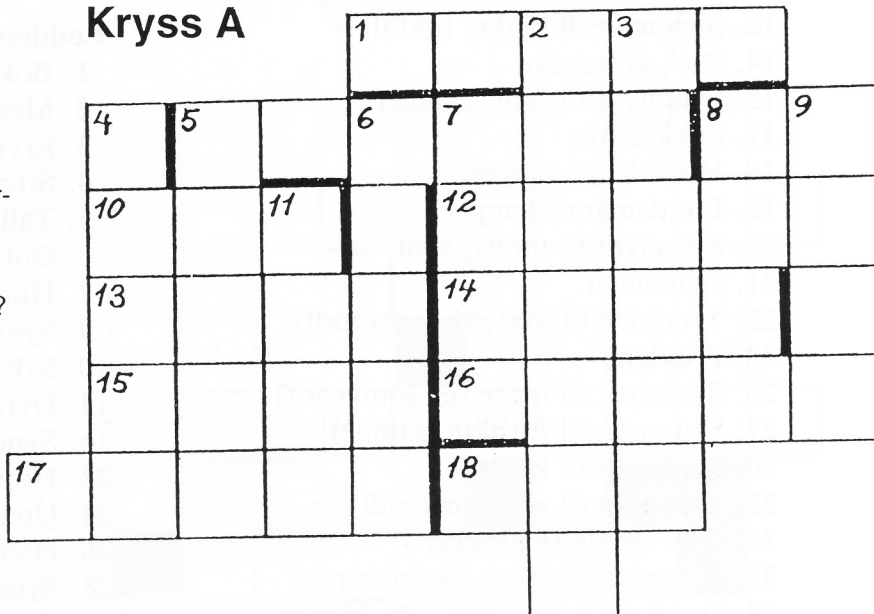
3. Kva er det dobbelte av halvparten av
122? Gjer like eins som i oppgåve 2, og
finn svaret.

Kode: DHSS GTMCQD NF SITDSN

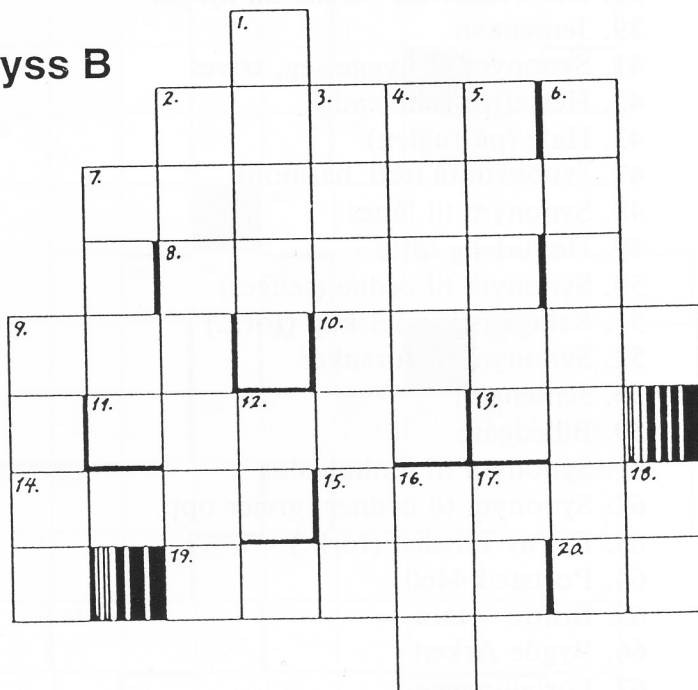
Kryss C

Kryss A

Kryss B

Var oppgåvene vanskelege å løyse?

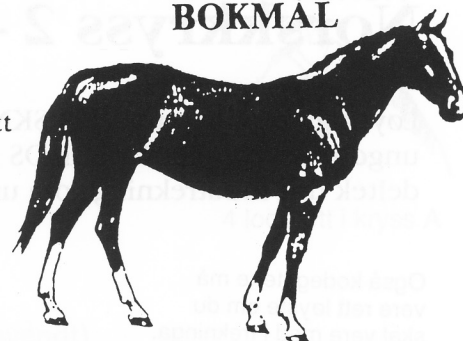
☐ Ja ☐ Nei

Namn: _____ Klasse: _____

Skole: _____

Adresse: _____

7 loddrett

Vannrett:

1. Landbruksutdannet person
8. Synonym til mas, slit
11. ----bærkrans, hedersbevisning til mesteren
12. Synonym til tanke, innfall
14. R---, guttenavn
15. Synonym til fane, banner
17. Sukkertøy
18. Høytidelige sanger
19. Idrettsmann/demper
20. Synonym til uthus, skur
21. Jentenavn
22. Synonym til uvel syk (omvendt)
23. Fruktene
25. Synonym til more seg (omvendt)
27. Synonym til forlikte (samde)
30. Synonym til kjedene
33. Synonym til gris (omvendt)
34. Gjør de fleste klokke
35. Synonym til lever, eksisterer
38. Der betaler du varene du kjøper
39. Jentenavn
41. Synonym til hygge seg, trives
42. Hestefjøs (omvendt)
43. Hale (på fuglen)
47. Synonym til fred, harmoni
48. Synonym til lånes
49. Høytidelig løfte
50. Synonym til ordne (senger)
51. Kringkastingsselskap (fork.)
52. Synonym til forsøker
56. Jentenavn
59. Billedgåte
61. Synonym til innholdsløs
62. Synonym til ordner, greier opp
63. Del av Bibelen (fork.)
64. Poststed 4460
65. Brutto – tara =
66. Bygde Arken
67. Fortellingene

Loddrett:

1. Bokstavrekken
2. Meningsmåling
3. Krypdyr i skogbunnen (omvendt)
4. Stort musikkinstrument
5. Tall
6. Guttenavn/spiss
7. Hunndyr
9. Synonym til hoier, hauker
10. Synonym til grunn, motiv (omvendt)
13. Dyrelære (fremmedord)
16. Synonym til sutre (gråte)
22. Høyeste offiser i forsvaret
24. Utettheter
26. Hjemmearbeid for skoleelever
28. Synonym til ufør, funksjonshemmet (fremmedord)
29. Fantastisk fortelling
31. Giftstoff i tobakk
32. Synonym til odde, utstikker i sjøen
36. Synonym til knitrer, krasler
37. Hanndyr
40. --- Henry, ungdomsbokhelt (omvendt)
44. Bor på Grønland
45. Synonym til avsløre, forråde
46. Synonym til kubus
53. Ødemark, f.eks. Sahara
54. Himmelretning/klesplagg
55. D----, bokføringsuttrykk
56. Synonym til kar, herre
57. Poststed 2670 og elv i Oppland (omvendt)
58. Hovedstad i Europa
60. Synonym til forstyrre
62. Kona til Finbeck

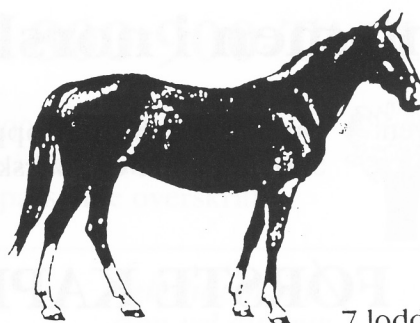
Bruk de store TRYKKBOKSTAVENE når du løser kryssord!

A B C D E F G H I J K L M N O
P Q R S T U V W X Y Z Æ Ø Å

Norskryss 2 – 2000

Bokmål

Når du har løst kryssordet, sender du løsningen til
NORSKNYTT v/Jon Hildrum, Høknes ungdomsskole,
7801 NAMSOS innen 1. september 2000.
Du deltar da i loddtrekningen om ungdomsbøker.

7 loddrett

Også denne oppgaven
må være rett utfylt om
du skal være med i trek-
ningen av ungdomsbø-
ker.

Sett inn navna
som mangler på de
åpne linjene:
(Forfatternavna
fins hulter til
bulten i ramma
nedenfor.)

1 _____ verden
av _____

2 Pelle og _____
av _____

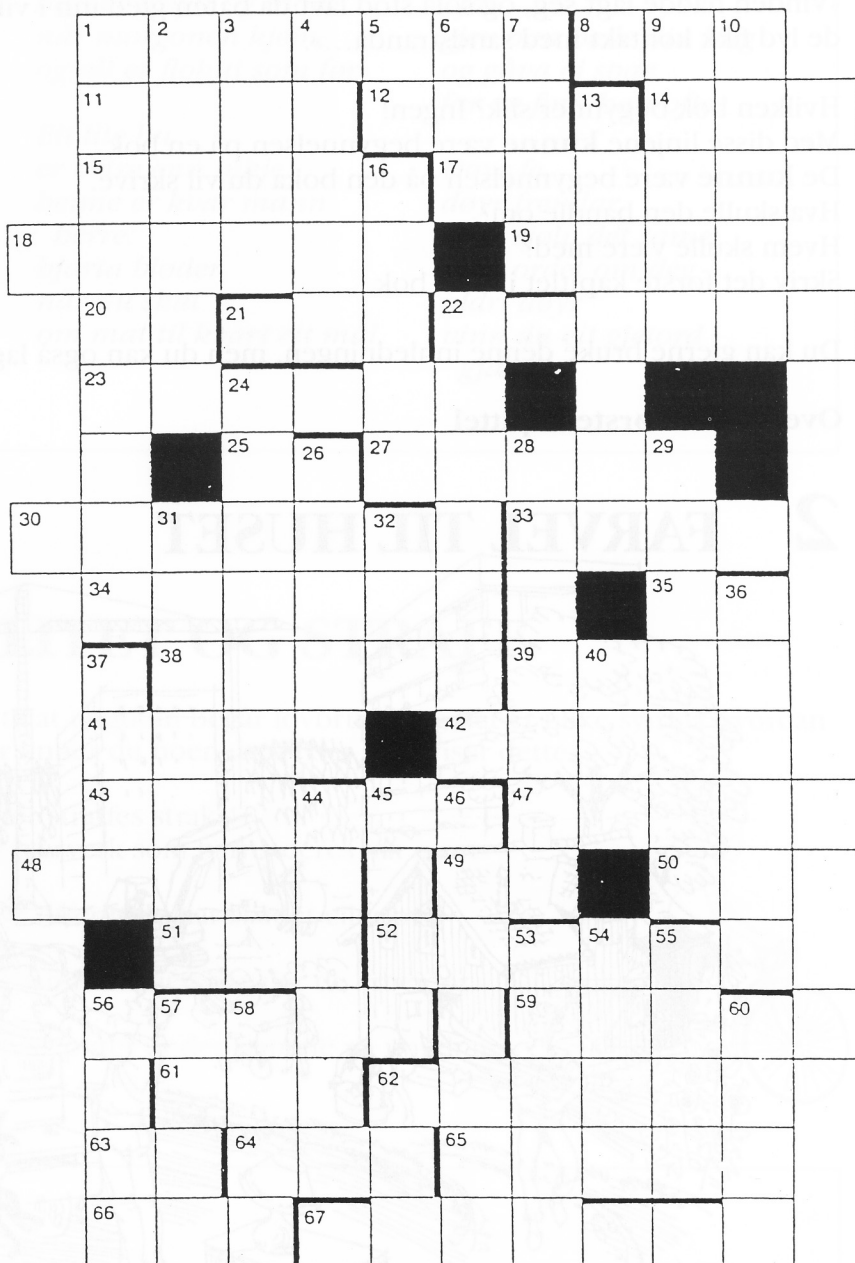
3 _____ Crusoe
av _____

4 Kristin _____
av _____

5 _____ Brumm
av _____

6 Hedda _____
av _____

Velg mellom disse
forfatternavna:
Daniel Defoe
Sigrid Undset
Henrik Ibsen
A. A. Milne
Jostein Gaarder
Ingvar Ambjørnsen

Synes du oppgavene var lette å løse? ☐ JA ☐ NEI

Navn: _____ Klasse: _____

Skole: _____

Adresse: _____

Tentamen i norsk hovedmål

Bokmål

Til eleven: Du skal skrive EN av oppgavene.
Skriv nummer og overskrift på oppgaven din.

1 FØRSTE KAPITTEL

«Vinden hadde lagt seg, og sola stod lavt da båten gled inn i vika og med en svak, skrapende lyd fikk kontakt med sandstranda...».

Hvilken bok begynner slik? Ingen!

Med disse linjene **kunne** være begynnelsen på en bok.

De **kunne** være begynnelsen på den boka du vil skrive.

Hva skulle den handle om?

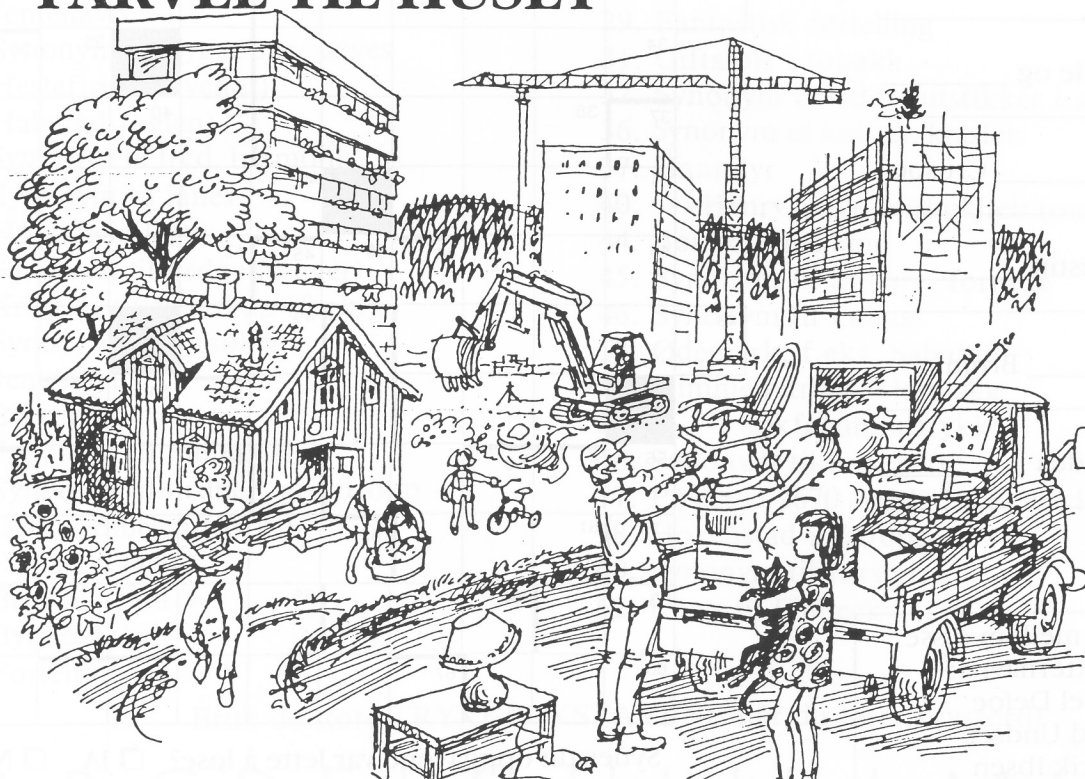
Hvem skulle være med?

Skriv det første kapitlet i «din» bok.

Du kan gjerne bruke denne innledningen, men du kan også lage din egen.

Overskrift: Første kapittel

2 FARVEL TIL HUSET

Studer tegningen og skriv én av oppgavene:

- a) Lag ei fortelling der en av personene på tegningen er hovedpersonen.

Overskrift: Farvel til huset.

eller

- b) Tegningen viser en situasjon som er aktuell mange steder, og som skaper strid mellom dem som vil bygge nytt og dem som vil bevare. Hva mener du om dette? Skriv et leserinnlegg eller et essay. Finn selv passende overskrift.

3 «VISDOMSDIKT» FRA 800-900-TALLET

Versene i ramma er utdrag fra et meget kjent dikt fra 800–900-tallet. Hvilke tanker gir disse versa deg? Det er bra om du også kan si litt om diktet som versa er hentet fra. Velg selv sjanger, og lag ei passende overskrift.

*Betre bør
du ber kje i bakken
enn mannevit mykje;
med låkare niste
du legg kje i veg
enn ovdrykkje med øl.*

*Kopen glanar
når til gilde han kjem.
formlar fåmen og mul-
lar;
så snart han ein slurk
av skjenken får;
då utan stans han sullar.*

fåmen: tosket

*Vitlaus mann
vaker all natta.
tenkjer både opp og ut;
han er trøytt og mod
når morgonen kjem,
og alt er flokut som før.*

*Eit lite bu
er betre enn inkje,
heime er kvar mann
herre:
hjarta bløder
når du skal
om mat til kvart eit mål.*

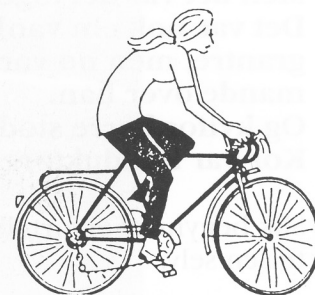
*Veit du ein ven
som vel du trur;
og du hjå han fagnad vil
få:
gjev han beile din bug
og gáva ei spar,
far og finn han ofte.*

*Døyr fe,
døyr frendar;
døyr sjølv det same:
men ordet om deg
aldri døyr
vinn du eit gjetord
gjævt.*

4 KRIMINALITET OG STRAFF

Det kan være mange grunner til at ungdom begår lovbrudd, og det er ulike syn på hvordan samfunnet skal reagere. Under finner du noen uttalelser som viser dette.

- «Ungdom som stjeler, bør straffes straks!»
- «Foreldre må betale for hærverk som barna deres har gjort på skolen.»
- «De kriminelle skal møte offeret de har skadet eller øvd vold mot.»
- «Unge kriminelle bør få samfunnstjeneste der de arbeider og gjør nytte for seg.»
- «Nå må det bli slutt på å sy puter under armene på ungdommen.»

Oppgave:

Skriv en artikkel eller en reportasje der du tar opp sider ved disse problemene som du er spesielt opptatt av.

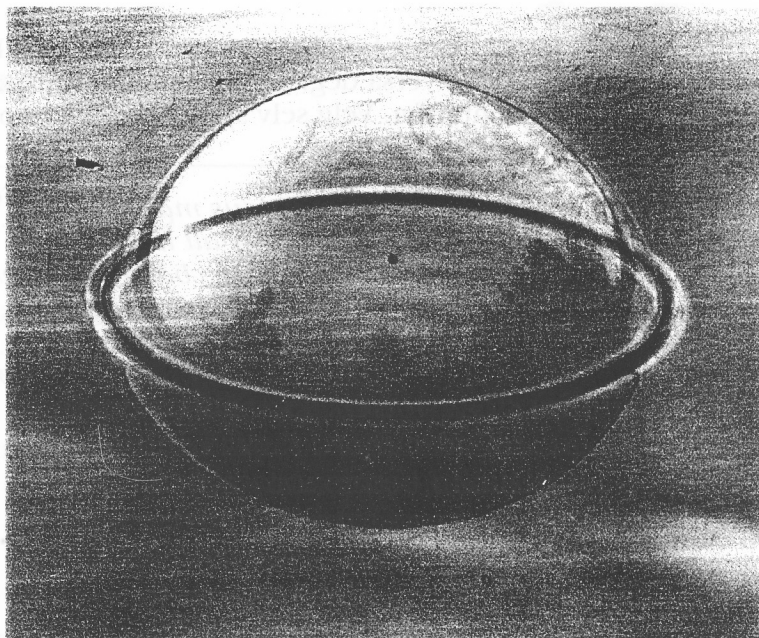
Lag over skrift selv.

5 SMÅ MENNESKER – SVIMLENDE ROM

små mennesker
på en liten klode
i et svimlende rom

burde vi
sitte litt tettere
sammen?

Nadine Marsh

Skriv en tekst med utgangspunkt i diktet. Velg en passende sjanger.

Overskrift: Lag overskrift selv.

6 SKRIV FORTSETTELSEN

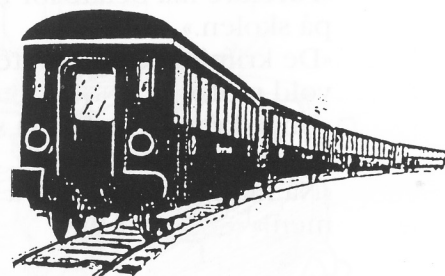
Det må vera feil, tenkte den høge mannen i den brune frakken då han hadde slått auga opp. Det må vera heilt feil. Toget stoppar ikkje her inne i svartaste skogen, fleire kilometer frå nærmaste stasjon.

Men det var det toget hadde gjort. Det stod stilt. Det var nok ein vanleg skog, med stille og mørke grantre, men no var det blitt noko kaldt og skremmande over han.

Og kvifor berre stod toget her, utan nokon grunn? Kor var konduktøren?

Slik begynner ei fortelling av John Donner: Skriv fortsettelsen selv.

Lag overskrift selv.

7 DETTE ER JEG OPPTATT AV

Du har sikkert ei sak som du er sterkt opptatt av. Kanskje er det ei sak som angår lokalmiljøet ditt eller ei sak som angår landet vårt eller hele verden. Skriv om ei slik sak. Du kan velge sjanger. Her er noen forslag: Artikkel, intervju, foredrag, fabel, reportasje. Du kan gjerne flette inn et dikt inn i en annen sjanger om du synes det passer.

Lag overskrift selv.

8 ANNERLEDES

Tidligere ble psykisk utviklingshemmede barn sendt til spesialskoler og institusjoner.

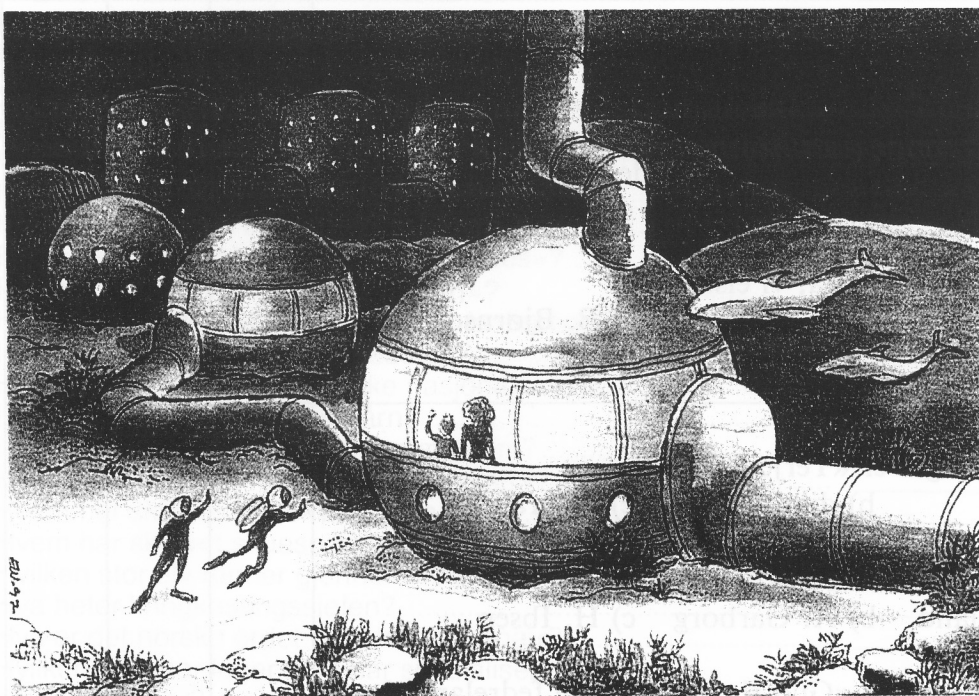
Nå skal disse barna få undervisning på hjemstedet. Når de blir voksne, skal de hjelpes til egen bolig og et selvstendig liv.

I lokalavisa har det lenge vært debatt om hvilke tilbud kommunen kan gi.

Hvordan mener du lokalmiljøet kan legge forholdene til rette for psykisk utviklingshemmede barn og unge i skole og fritid?
Skriv et avisinnlegg.

Overskrift: Lag overskrift selv.

9 FRAMTIDA

Skriv ei fortelling eller framtidsskildring med utgangspunkt i dette bildet.

Lag overskrift selv.

Tankar i mig

Jag tänker ofta på
hur det ska bli med mig
Jag undrar hur
min framtid ser ut
Finns det något svar
på denne fråga?
Är det någon som vet
eller är det har själv som vet best?

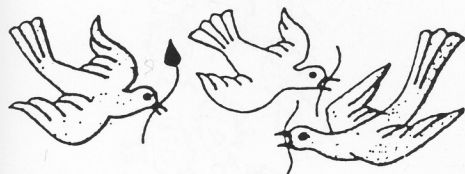
Martina Schaub

Tipp sjangrer og forfattere

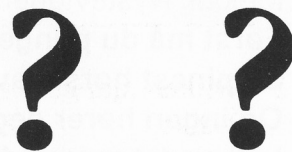
Skriv ett av disse tippetegnene:

	a	b	c
1 Hvilken sjanger er teksten «Den sjuende far i huset»? a) dikt b) brev c) eventyr			
2 Hvilken sjanger er «Karius og Baktus»? a) hørespill b) fabel c) lignelse			
3 Hvem har skrevet «Karius og Baktus»? a) Prøysen b) Egner c) Vestly			
4 Hvilken sjanger er «Bamsens fødselsdag»? a) dagbok b) vise c) skuespill			
5 Hvem har skrevet «Bamsens fødselsdag»? a) Bjørnsom b) Egner c) Jan Erik Vold			
6 Hvilken sjanger er «Peer Gynt»? a) sang b) skuespill c) novelle			
7 Hvem har skrevet «Per Gynt»? a) H. Ibsen b) H. Wergeland c) L. Holberg			
8 Hvilken sjanger er «Ja, vi elsker dette landet»? a) roman b) sagn c) sang			
9 Hvem har skrevet «Ja, vi elsker»? a) K. Hamsun b) H. Ibsen c) B. Bjørnson			
10 Hvilken sjanger er «Terje Vigen»? a) opera b) dikt c) biografi			
11 Hvem har skrevet «Terje Vigen»? a) A. Kielland b) A. Garborg c) H. Ibsen			
12 Hvilken sjanger er «Gud signe vårt dyre fedreland»? a) preken b) lignelse c) salme			

Elevene kan arbeide individuelt eller i grupper med disse oppgavene. Pargrupper kan også intervju hverandre. Elev A er spørrer på de første 20 spørsmålene. Elev B spør på de siste 20. Hvem får flest rette?

Spørsmål om mangt

1. I hvilken måned har vi vårjevndøgn?.....
2. Hva er det motsatte av abstrakt?
3. Hvilke av disse byene ligger ikke ved Mjøsa:
Hamar, Hønefoss, Gjøvik?
4. Hva heter Norges nordligste by?.....
5. I hvilken by har P2 radio sitt tilholdssted?
6. I hvilket land er New Dehli hovedstad?
7. Hvem har skrevet diktet «Våre små søsken»?
8. I Hvilket fylke ligger Røros?.....
9. Hvilket av disse ordene er feil skrevet?
interessant, sjangse, kanskje, blant
10. Hvem har skrevet skuespillet «Peer Gynt»?
11. Hvilken ordklasse hører ordet som heime i?
12. Blått kors på hvit bunn. Hvilket land har et slikt flagg?
13. Hvor mange egg får du når du forlanger et snes?
14. Hvilken nasjon har rubler som mynt?
15. Hvilken dag i året feirer vi jonsokaften?
16. Hva er det norske ordet for sertifikat?
17. I hvilken norsk by ligger teatret
Den nasjonale scene?
18. Hva heter vårt nordligste bispedømme?
19. Hva står forkortingen SAS for?
20. Hvilket musikkinstrument forbinder du med navnet
Arve Tellefsen?
21. I hvilket fylke ligger Trondheim?
22. Hva heter den gamle, flotte domkirka i Trondheim?
23. Hva heter hovedstaden i USA?
24. Hva koster (ca) en liter helmelk?.....
25. Fra hvilken engelsk by kom «The Beatles»?.....
26. Hvem har skrevet «Sofies verden»?
27. Hvilken by er det sørlige endepunkt for hurtigruta?
28. I hvilket land er Beograd hovedstad?
29. Hvordan begynner den danske nasjonalsangen?
30. I hvilken by står Det skjeve tårn?
31. I hvilken gruppe er Eldar Vågan medlem?
32. Hvem har skrevet «Kristin Lavransdatter»?
33. Hvem har skrevet «Julekveldsvisa»?
34. Hvem har skrevet skuespillet «Jeppe på Berget»?
35. Hvilken stor elv renner gjennom Wien?
36. Hva heter kringkastingssjefen?
37. Hva er det norske ordet for yrket veterinær?.....
38. Hvilken tittel har leger som har spesialisert seg
på operasjoner?
39. Ved hvilken norsk by ligger Flesland flyplass?
40. Hvilket ord er subjekt i denne setninga:
Bestemor har hugget all juleveden i år?.....

Skriv og syng et stev du også

Melodi: Nystevtonen

Først må du punge ut masse kroner.
Så pinest hørsla av høge toner.
Og ingen hører deg, arme krek.
Lell er det moro på diskotek.

J.H.

Liv-Anne dribler og skårar ofte.
Og skota hennar er ikkje softe.
Frå spisse vinklar skrus ballen inn.
Og laget jublar når «Friskus» vinn.

J.H.

I folkediktinga var stevet et uhøytidelig leilighetsvers, nesten som limericken er det i dag. Folk diktet om hendinger i hverdagen, ofte kom slike vers på sparket. Sistelinja burde ha en morsom snert i seg. Nystevet kom visstnok til Norge på 1500-tallet, og det er ennå i bruk i noen bygder. Stevet ble mange steder brukt i vekselsang, stevkamp som det kaltes.

Nystevet skal ha fire linjer med enderim. Linjene skal rime parvis, første og andre linje med kvinnelig rim (to-stavingsord). Tredje og fjerde linje har mannlig rim (en-stavingsord). (Se på eksemplene.) Nystevet synges vanligvis på nystevtonen, samme melodi (i moll) som brukes i Ivar Aasen-sangen «Til lags åt alle kan ingen gjera.» Som dur-melodi kan brukes samme melodi som i Margrethe Munthe-sangen «Jeg takker borte —». Her er enda et par moderne nystev:

I lufta flaksar det meir enn kråker
og hauk og hegde og fiskemåker.
Når natta stundar på kan du sjå
ein blank tallerken høgt i det blå.

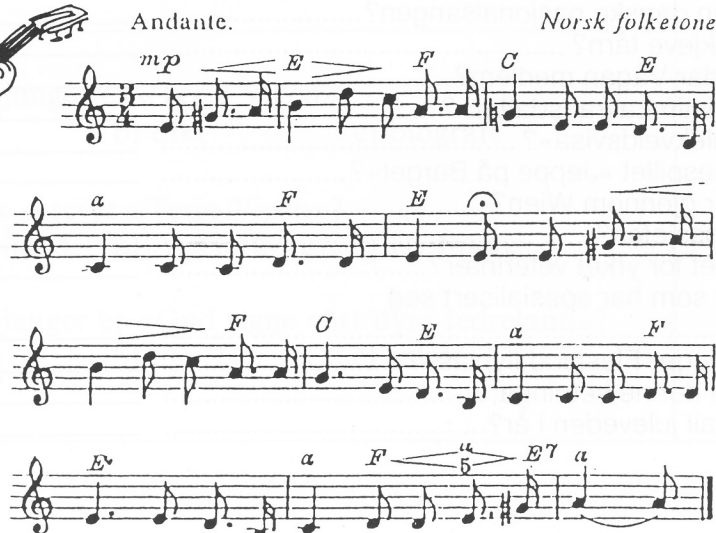
J.H.

Med ring i nesen og bolt i leppa
ho står der einsam, er sur og deppa
For vennen drog med eit mopedtjui.
Dei lo og vinka og ropte hei.

J.H.

Skriv et eller flere stev du også. Hent emner fra hverdagen. Syng stevene i klassen. Kanskje blir det så mange stev at dere kan lage klassens stevsamling med tegninger til.

Nystevtonen

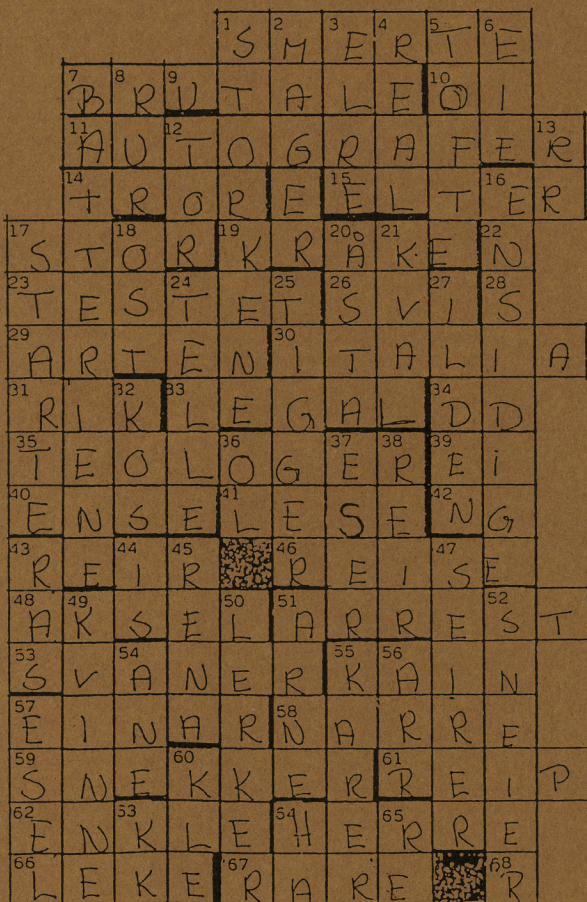
Kryssordløsninger 1-2000

NYNORSK

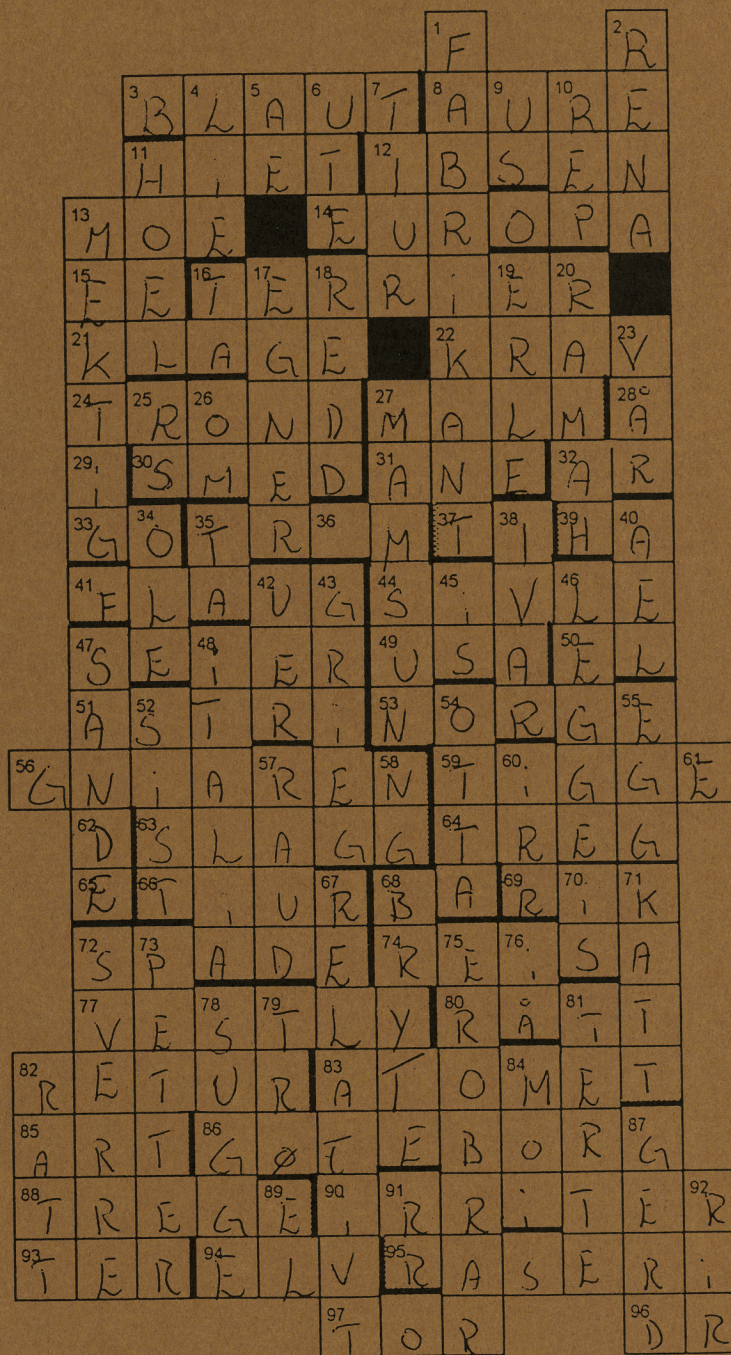
BOKMÅL

19 vannrett

71 loddrett

NAVNET?

Sett inn, stort og tydelig,
alle tegn som mangler
her.

(Bruk hermetegn, ikke
sitatstrekk!)

Politimannen: "Navnet?"

Gutten: "Jo."

"Navnet / sa jeg."

"Jeg heter bare Jo."

"Bare Jo?"

"Nei."

"Hva mer?"

"Jå."

"Jo Jå, altså?"

"Ja."

Sett inn komma slik at
det blir mening i dette
utsagnet:
«Vi mennesker har ti
fingrer, på hver av hen-
dene fem, og vi har tjue
negler på hender og
føtter.»

C-blad

Returadresse:
Norsknytt
PB 303
7601 Levanger

NORSKnytt

Norsknytt 2 - 2000

Innhold

- 1 Tid for ny avgangsprøve
- 2 Kryssordvinnere 1-2000
Når språket skrumper, skrumper virkeligheten
- 3 Rektor har ansvaret for den faglige kvaliteten
på pensumslistene
- 4 Muntlig avgangsprøve i år 2000
- 5 Dette har sensorene ved avgangsprøva i norsk 1999 merket seg
- 6 Vurdering av skriftlige elevsvar
- 7 Eksempel på vurdering i norsk sidemål, nynorsk:
Oppbrot
- 8 Praktisk prosjektarbeid, tilvalgsfagenes problembarn?
- 9 Ti forslag til fag i praktisk prosjektarbeid
- 10 Annerledes skole skaper motivasjon
- 12 Skrifta di kan bli bedre
- 13 Graffiti, moderne folkedikting i miniformat
- 14 Å forklare og instruere
- 15 Øvingsark i rettskriving og ordkunnskap
- 16 Vi diskuterer
- 18 Vi gløtter inn i forfatterens verksted
- 19 Slik arbeider forfatteren Finn Carling
- 20 Trines livsdikt
- 21 Litteratur-LOTTO
- 22 Norskkryst 2 - 2000, nynorsk
- 24 Norskkryst 2 - 2000, bokmål
- 26 Tentamen i norsk hovedmål
- 30 Tipp sjanger og forfattere
- 31 Spørsmål om mangt, pararbeid
- 32 Skriv og syng et stev
- 33 Kryssordløsninger 1-2000